

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YEREL TARİHİ MEKÂN
GÖBEKLİTEPE'NİN KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİNDE
KULLANIMI

MEKİYE YOLAÇAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. KİBAR AKTIN

SİNOP-2024

TEZ KABUL

MEKİYE YOLAÇAN tarafından hazırlanan “**SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YEREL TARİHİ MEKÂN GÖBEKLİTEPE’NİN KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİNDE KULLANIMI** ” başlıklı bu çalışma, **26.01.2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Besime Arzu GÜNGÖR AKINCI
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi / Eğitim Fakültesi

İmza

**Üye
(Danışman)**

Doç. Dr. Kibar AKTIN
Sinop Üniversitesi / Eğitim Fakültesi

İmza

Üye

Doç. Dr. Hürü SAĞLAM TEKİR
Sinop Üniversitesi / Eğitim Fakültesi

İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Fadime DİRİK

.....

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mekiye YOLAÇAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YEREL TARİHİ MEKÂN GÖBEKLİTEPE’NİN KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİNDE KULLANIMI

MEKİYE YOLAÇAN

SİNOP ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ DANIŞMAN: DOÇ. DR. KİBAR AKTİN

Kültürel miras eğitimi; geçmişin izlerini taşıyan kültür öğelere merakın artırılmasına, milli kimliğin ve etkin vatandaşlığın gelişmesine önemli katkılar sağlar. Bu kapsamda çalışmada 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin tarihi ve kültürel bir mekân olan Göbeklitepe’nin kültürel miras eğitiminde kullanımının eğitimsel sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa ilinde yer alan bir devlet ortaokulundaki 22 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama araçlarını; Konuşan Tabletler Etkinliği, Konuşan Tabletler Çalışma Kâğıdı, Öğrenci Günlükleri, Göbeklitepe Gazetesi, Metafor Çalışması ve Öz Değerlendirme Formu oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel istatistiki analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar kültürel miras eğitim etkinliklerinin öğrencilerin Göbeklitepe tarihi eserlere yönelik farkındalıklarını oluşturduğunu, Göbeklitepe’nin tarihsel sürecini öğrendiklerini ve bunu Şanlıurfa’nın tarihi ile ilişkilendirebildiklerini ortaya koymuştur. Öğrencilerin tarihin doğasına uygun olarak Göbeklitepe ile ilgili her şeyi bilmenin mümkün olmadığını kavradıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler günlüklerinde Göbeklitepe tarihinin gizeminin çözülmesi için araştırmaların yapılması, kazı çalışmalarının yürütülmesi ve sözlü tarihten faydalanılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Yalnız öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama, üst düzey düşünme becerilerini işe koşmada zorlandıkları belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELE: Kültürel Miras Eğitimi, Sosyal Bilgiler, Göbeklitepe, Yerel Tarih, Kültürel Duyarlılık

Ocak 2024, 106 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

THE USE OF LOCAL HISTORICAL SPACE GÖBEKLITEPE IN CULTURAL HERITAGE EDUCATION IN SOCIAL STUDIES LESSONS

MEKIYE YOLAÇAN

SINOP UNIVERSITY INSTITUTE OF GRADUATE PROGRAMS

DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION

SOCIAL STUDIES EDUCATION

SUPERVISOR:ASSOC. DR. KİBAR AKTIN

Cultural heritage education; It makes significant contributions to increasing curiosity about cultural elements that bear the traces of the past and to the development of national identity and active citizenship. In this context, the study aimed to determine the educational results of the use of Göbeklitepe, a historical and cultural place, in cultural heritage education of students in the 5th grade Social Studies course. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group of the research consisted of 22 fifth grade students at a public secondary school in Şanlıurfa. The study group was determined by easily accessible case sampling, one of the purposeful sampling methods. Data collection tools of the research; The Talking Tablets Activity consists of the Talking Tablets Worksheet, Student Diaries, Göbeklitepe Newspaper, Metaphor Study and Self-Assessment Form. Content analysis and descriptive statistical analysis were used to analyze the data. The results obtained in the research revealed that cultural heritage education activities created students' awareness of the historical artifacts of Göbeklitepe, learned the historical process of Göbeklitepe and were able to associate this with the history of Şanlıurfa. It has been determined that students understand that it is not possible to know everything about Göbeklitepe in accordance with the nature of history. In their diaries, students claimed that research, excavations and oral history should be used to solve the mystery of the history of Göbeklitepe. However, it was determined that students had difficulty in perceiving change and continuity and in applying high-level thinking skills.

KEYWORDS:Cultural Heritage Education; Social studies, Göbeklitepe, Local History, Cultural Sensitivity.

January 2024, 106 Page

TEŞEKKÜR

Hayatta bazı anlar vardır her hatırlanıŖta aynı duyguyu tekrar yaŖatır. Yüksek lisansa kabul aldığımı öğrendiğim an bunlardan biri. O an içerisinde yaŖadıđım heyecan, korku ve mutluluğu yüksek lisans tezimi tamamlarken de yaŖamıŖ oldum. Heyecan ve mutluluğu çoğumuz tarif edebiliriz. Fakat korku her birimizde farklı bir desen oluŖturur. Benim korku desenim ise yeni bir bilgi öğrenme, keŖfetme ve yapmaya baŖladıđım ilk anda hissettiğim o müthiŖ duygu. Çünkü bu duygunun beni geliŖtireceđini ve güçlendirecek yönde olduğunu biliyorum. Hayatın içerisinde Ŗansın olduğunu hepimiz biliriz fakat bazı tanıŖmaların Ŗansın ötesinde olduğuna hep inanırım. Bu Ŗanslarımdan birinin de danıŖman hocam Doç. Dr. Kibar Aktın ile karŖılaŖmıŖ olmamdır.

Öncelikle danıŖmanlıđımı üstlenen, konu seimimden alıŖmamın yürütölmesine kadar tüm desteğini ve emeğini sonsuz bir Ŗekilde sunan, zaman fark etmeksizin bana desteğini her zaman hissettiren hocam Doç. Dr. Kibar AKTIN'a sonsuz teŖekkürlerimi sunarım. Tez alıŖmalarıma ufuk açıcı önerileri ile okumalarıyla katkıda bulunan Doç. Dr. Hürü SAĞLAM TEKİR'e ve Dr. Öğretim Üyesi Besime Arzu GÜNGÖR AKINCI'ya ve Doç. Dr. Hülya KARAÇALI TAZE'ye teŖekkürü bir borç bilirim. Her koŖulda motive kaynağım olan ve devam etmemi sağlayan annem Rahime YOLAÇAN'a, babam Ramazan YOLAÇAN'a teŖekkürlerimi sunarım.

Mekiye YOLAÇAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ KABUL	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELERVE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtları.....	4
1.5. Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Kültürel miras	6
2.1.1. Kültürel miras türleri	6
2.1.1.1 Somut kültürel miras.....	7
2.1.1.2. Somut olmayan kültürel miras	7
2.1.2. Kültürel miras eğitimi	8
2.2. Yerel Tarih.....	10
2.2.1. Yerel tarih öğretimi.....	11
2.3. Sosyal bilgiler	13
2.3. 1. Sosyal bilgilerde kültürel miras eğitimi.....	16
2.3.2. Sosyal bilgilerde yerel tarih öğretimi.....	17
2.4. İlgili Literatür.....	18
2.4.1. İlgili Tezler	18
2.4.2. Makaleler	26

3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırmanın Deseni	36
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Veri Toplama Araçları	36
3.3.2. Dökümanlar	37
3.4. Verilerin Toplanma Süreci.....	38
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	40
3.5.1. İçerik Analiz	40
3.5.2. Betimsel Analiz.....	42
3.5.3 Betimsel İstatistik Analizi.....	43
3.5.3. Geçerlilik ve Güvenirlilik	44
4. BULGULAR.....	45
4. 1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	45
4. 1.1. Konuşan tabletler kil çalışmalarından elde edilen ürünler.....	45
4.1.2. Kille modelledikleri ürünlere yönelik “Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdı sonuçlarından elde edilen bulgular	46
4.1.2.1 Gizemin Sürekliliği.....	47
4.1.2.2 Göbeklitepe’deki gizemin açığa çıkışı.....	47
4. 2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	49
4. 2. 1. “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi?” sorusuna ilişkin bulgular	49
4. 2. 2. “Göbeklitepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?” sorusuna ilişkin bulgular	50
4. 2. 3. “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna ilişkin bulgular....	514. 2. 4.
“Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün mü?” cevabınız hayır ise nedenini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin bulgular.....	514. 2. 5.
“Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin bulgular.....	52
4. 2. 6. “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepe’yi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin bulgular	53
4. 2. 7. “Göbeklitepe’yi halka tanıtmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin bulgular	54
4. 3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	55
4.3.1 Gizemli Tarihin Kalıntıları	56
4.3.2 Cevap Bekleyen Sorular	58
4.3.3 Göbeklitepe’den bilgi verici haberler	59

4.3.4 Eserlerin korunduğu mekân müze	64
4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	65
4. 5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	67
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	69
5.1 Sonuç	69
5.2 Tartışma	72
5.3. Öneriler	74
KAYNAKLAR	75
EKLER	79
ÖZGEÇMİŞ	89

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Araştırma verilerinin toplanma süreci	39
Tablo 3.2. Araştırma verileri ve verilerin analiz şekli	40
Tablo 3.3. Konuşan tabletler çalışma kâğıdı içerik analizi-örneği	41
Tablo 3.4 Göbeklitepe öğrenci günlüğü içerik analizi örneği	41
Tablo 4.1 Kil çalışmaları öğrenci ürünleri ve bu ürünlerin yapılma sıklığı.....	46
Tablo 4.2 “Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdından elde edilen sonuçlar.....	46
Tablo 4.3 “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri	49
Tablo 4.4 “Göbeklitepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri	50
Tablo 4.5 “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri	51
Tablo 4.6 “Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün değildir” sorusuna ilişkin hayır yanıtlarından elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri.....	52
Tablo 4.7 “Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri.....	53
Tablo 4.8 “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepeyi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri.....	54
Tablo 4.9 “Göbeklitepe’nin tanınırlığını artırmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri.....	55
Tablo 4.10 Öğrenci ürünleri gazetelerde rastlanan kategoriler.....	56
Tablo 4.11 Öğrencilerin “Göbeklitepe’ye” yönelik oluşturdukları metaforlar	65
Tablo 4. 12 Öğrencilerin Göbeklitepe metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler	66
Tablo 4.13 Öz değerlendirme sonuçlarından elde edilen bulgular	67

GÖRSELLER DİZİNİ

	Sayfa
Görsel 2.1 Göbeklitepe'de Kültürel miras türleri.....	7
Görsel 4.1 Öğrencilerin Göbeklitepe kil çalışmaları	45
Görsel 4.2 “Göbeklitepe Gizemleri” manşetli gazeteden içerik	57
Görsel 4.3 “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” manşetli	57
Görsel 4.4 “Göbeklitepe Gizemleri” manşetli gazeteden içerik	58
Görsel 4.5 “Göbeklitepede İlginç Yaşam” manşetli gazeteden içerik.....	59
Görsel 4.6 “Göbeklitepede Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik.....	59
Görsel 4.7 “Göbeklitepede Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik.....	60
Görsel 4.8 “Göbeklitepede Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik.....	60
Görsel 4.9 “Göbeklitepe İlgin[ç]” manşetli gazeteden içerik	61
Görsel 4.10 “Göbeklitepe İlgin[ç]” manşetli gazeteden içerik	62
Görsel 4.11 “Göbeklitepede İlginç Yaşam” manşetli gazeteden içerik.....	63
Görsel 4.12 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı”	63
Görsel 4.13 “Göbeklitepede İlginç Yaşam” manşetli gazete.....	64

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar;

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

“Kültür” sözcüğü Latince kökenli bir kavram olup yüzyıllar önce antropolog Edward B. Taylor tarafından İngilizceye girmiştir. Kültür kavramına ilişkin tarihi süreçte birçok tanımı yapılmış fakat tanımlar incelendiğinde ortak bir tanımın yapılamadığı görülmüştür. Kültür, bir topluluğu oluşturan insanlar tarafından üretilen ve öğrenilen tüm maddi ve manevi her şeyi kapsamaktadır (Akpınar ve Mancı, 2019). Kültür, tarihsel süreç içerisinde devamlı değişen, gelişen, kendine özgü normları olan ve etkileşim içinde şekillenen bir yaşam biçimidir (Gürel ve Çetin, 2018).

Kültürel miras ise insanların geçmişten günümüze getirmiş olduğu bütün kültür unsurlarına verilen isim olarak adlandırılabilir. Alanyazında Gürel (2018) kültürel miras, “insanlık tarafından tüm zamanlar içinde yaşamış olduğu, biriktirdiği, koruduğu, geliştirdiği, zenginleştirip devamlılığına katkı sağladığı, kendinden sonraki nesillere ilettiği tüm maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde ifade edilmiştir. Kültürel miras, bir toplumun düşüncelerini ve yaşam biçimini gösteren unsurlardan oluşmaktadır. Söz konusu olan unsurlar sit alanları ve tarihi objeleri kapsamaktadır. Geçmişin, daha iyi kavranmasında kültürel mirasın önemi oldukça büyüktür. Geçmişe tanıklık etmeleri nedeniyle kültürel miras unsurlarının, yeni kuşaklara aktarılması oldukça önemlidir. Kültürel miras öğeleri günümüzde unutulmuş veya unutulmaya yüz tutmuş olmakla birlikte tekrar gün yüzüne çıkarılıp canlandırılması, geçmişin izlerini taşıyan kültürel öğelere merakın artırılmasına, milli kimliğin ve beraberinde etkin vatandaşlığın gelişmesine önemli katkı sağlar (Selanik Ay ve Kurtdede Fidan, 2013).

Ülkemiz kültürel miras öğeleri bakımından oldukça zengin bir tarihi sahiptir. Geçmişte yaşamış olan medeniyetlerin bıraktığı tarihi eserler ve kültürler, zenginliğimizin bir yansımasıdır. Bize atfedilen görev kültürel miras varlıklarını doğru şekilde tanımak, anlamak, korumak, geleceğe aktararak yaşatmak ve kültürel miras farkındalığını geliştirmektir. Bütün bu kazanımları gerçekleştirmek, yerel tarih ve kültürel miras eğitimi ile mümkündür. Kültürel miras eğitiminin en temel özelliği, bireyin kendi yaşadığı doğal çevrenin tarihi ve değeri konusunda farkındalığını oluşturmak, çocuğun bilgi düzeyini arttırmaktır. Yerel tarih ise yakın çevrede yer alan kültürel miras unsurların öğrencilerin kendi topluluklarıyla olan bağlarını anlama ve ilişkilendirme olanağı sunacaktır. Ayrıca öğrencilerin geçmişi ve kültürel miraslarını araştırmak ve keşfetmelerine yardımcı olmak,

bununla birlikte yaparak yaşayarak deneyim elde fırsatı sağlamak, öğrencilerin yerel ile evrensellik bağlamında geçmiş ve gelecek arasındaki değişim ve süreklilik ilişkisini kurmasına yardımcı olacaktır. Bu amaçlar neticesinde kültürel miras eğitimi ve yerel tarih yarının, etkin vatandaşını yetiştirmeye ve çocukların sadece kendi yerel mirasını değil, evrensel dünya mirasını anlamalarına, tanımalarına ve görev sorumluluğuyla korumasına yönelik farkındalığını arttıracaktır (Avcı, 2016).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının (MEB, 2023) genel amaçları, öğrenme alanları ve kazanımları içerisinde kültürel miras ile ilgili pek çok unsur yer almaktadır (Demirezen ve Aktaş, 2020). 21. Yüzyıla kadar olan süreçte yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler toplumların kültür ortamlarında da değişmesine neden olmuştur. Bu durumdan hareketle kültürel mirası korumak oldukça güç olmaktadır (Hüngür, 2022). Sosyal Bilgiler dersi Kültürel Miras farkındalığının ve bilincin oluşmasında yerel tarih çalışmasıyla rol oynayacak mihver derslerden biridir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler derslerinde somut kültürel miras kalıntılardan yola çıkarak yerel tarih çalışmalarıyla çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserlerin kültürel özellikleri fark etmektedir (MEB, 2023).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde genellikle Sosyal Bilgiler eğitiminde somut olmayan kültürel miras eğitimi, kültürel miras öğeleri ve kültürel mirasa ilişkin öğretmen ve öğrenci tutumlarına (Yeşilbursa, 2011; Çengelci, 2012; Ünal, 2013; Sidekli ve Karaca, 2013; Avcı, 2014; Pehlivan, 2015; Gürel, 2018; Sağ, 2018; Demirezen ve Aktaş, 2020; Dere, 2020; Tuncel ve Altuntaş, 2020; Kartal, 2022; Çakmak, 2023), Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin belirlenmesine (Pehlivan, 2015; Sağ, 2018; Gürel, 2018; Taşdemir, 2018; Üztemur, Acun ve Dinç, 2018; Polat, 2019; Sağ ve Ünal, 2019; Avcı ve Taşer, 2020; Yıldız ve Ceran, 2020; Toksoy, 2022; Batmaz ve Yurtbakan, 2022; Utku, 2023; Temel, 2023; Kantekin, 2023) ve somut olmayan kültürel mirasa ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ortaya konulmasına (Çengelci, 2012; Selanik Ay ve Kurtdede Fidan, 2013; Sağ ve Ünal, 2019; Demirezen ve Aktaş, 2020; Seviçen, 2021; Atılkan, 2022; Hündür, 2022; Kartal, 2022; Toksoy, 2022) yönelik araştırmalar yapıldığına rastlanmaktadır. Ancak Sosyal Bilgiler dersini somut kültürel mirasla ilişkilendiren yerel tarih çalışmalarının (Öztaşçı, 2017; Yılmaz, 2019; Gilan, 2021; Topçu, 2022; Özbek Gül, 2022) ise sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmada Sosyal Bilgiler derslerinde önemli bir tarihi ve

kültürel mekân olan Göbeklitepe'nin kültürel miras eğitiminde kullanımının eğitsel sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler derslerinde önemli bir tarihi ve kültürel mekân olan Göbeklitepe'nin kültürel miras eğitiminde kullanımının eğitsel sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda belirlenen alt amaç cümlelerine aşağıda yer verilmiştir.

1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları

5. Sınıf öğrencilerinin kültürel miras eğitimi kapsamında;

- Göbeklitepe tarihine ilişkin bakış açılarını tespit etmek,
- Göbeklitepe arkeolojik alanı ile ilgili edindikleri bilişsel, duyuşsal ve tarihin doğasına ilişkin kazanımlarının belirlenmesi
- Göbeklitepe'ye yönelik tarihi ve kültürel perspektiflerini tespit etmek,
- Göbeklitepe metafor çalışmasını kültürel miras eğitimi kapsamında değerlendirmek,
- Kültürel Miras eğitimine ilişkin öz değerlendirme sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

SBDÖP'de (2023) yer alan Kültür ve Miras öğrenme alanı, temelde tarih ağırlıklı önemli öğrenme alanlarından biridir. Bu öğrenme alanı kapsamında Şanlıurfa'da yer alan Göbeklitepe'ye yönelik çok sayıda etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinliklerin öğretmenlere kültürel miras eğitimi etkinlikleri düzenlemede ve sonuçlarını değerlendirmede rehber olabileceği düşünülmektedir.

Ülkemiz arkeolojik zenginlikleri açısından pek çok ülkeyle kıyaslanamayacak kadar emsalsiz bir hazine niteliğindedir. Bu araştırma sonucunda öğrenciler, yerel tarihi çevrelerini yakından uzağa ilkesine göre tanımış olacaklardır. Yerel tarihi çevrelerinde bulunan tarihi miras unsurları öğrencilerin kendi topluluklarıyla olan bağlarını anlama ve değerlendirme fırsatı sunacaktır. Bu durum öğrencilere kişisel kimliklerini, milli bilinci ve kültürel bağlarını güçlendirmeleri için bir zemin sağlayacaktır. Öğrenciler,

Göbeklitepe’ye ait farklı bir dönem ve mekâna ait tarihsel kalıntıları sorgulayarak geçmiş hakkında yeni bilgiler öğrenmeleri, geçmiş ve günümüzdeki eserleri karşılaştırma fırsatı yakalayarak kültürel miras konusunda farkındalık kazanabilecektir. Bu farkındalık sayesinde kültürel mirasa duyarlılık, estetik, vatanseverlik gibi değerlerle, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma, değişim ve sürekliliği algılama gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması (MEB, 2023) mümkün olabilir. Gelecekte kültürel miras eğitimi alanında yapılacak çalışmalara kaynaklık ederek alanda önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtları

Araştırmanın başlıca sayıtları şunlardır:

- 5. sınıfta öğrenim gören 22 öğrencinin araştırmanın çalışma grubunu oluşturduğu varsayılmaktadır.
- Araştırma verilerini kategorilendirme işlemi ve kodlamaya yönelik uzman görüşlerinin güvenilirlik açısından yeterli olduğu varsayılmaktadır.
- Tarihi mekân Göbeklitepe’ye yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin “Kültürel Miras Eğitimine” uygun olduğu varsayılmaktadır.
- Öğrencilerin etkinliklere gönüllü bir şekilde katıldıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları;

- Zaman açısından 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz dönemiyle,
- Konu açısından Göbeklitepe’ye yönelik “Kültürel Miras Eğitim” çalışmalarıyla örneklem açısından 5. sınıf düzeyinde 22 kişilik öğrenci grubuyla,
- 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında

incelendiği; toplu ğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Yerel Tarih: Yerel tarih, sıradan insan topluluklarının belirli bir yerde ve zamanda yaşamını ya da yaşamakta olan toplumların kökenlerini, gelişim aşamalarını, hayat şekillerini, sosyal-kültürel-ekonomik yönden gelişmelerini inceleyen bir alandır. Yerel tarih genel olarak belli insanların belli zamanda ve yerdeki (bir köy, kasaba, kent, kilise bölgesi, kontluk ya da herhangi bir anlamda bir bölge olabilir) öyküsü ya da geçmişin bilgisidir (Dağ, 2020).

Kültürel Miras: kültürel miras, insanlık tarihinin binlerce yıllık hayat deneyimini gelecek nesillere aktarmada ve günümüze kadar gelen tüm zenginliklerin bütünüdür (Gürel, 2018).

Kültürel Miras Eğitimi: Kültürel miras eğitimi 1900’lü yıllardan itibaren birçok ülkede çoğunlukla kullanılan bir terimdir. Kültürel miras eğitimi, 1980’li yıllarda günümüzde tarihi akış içerisinde meydana gelen kültürel değerlerle beraber farkındalığın ve bilinçlenme duygusunun gelişmesini sağlar. Kültürel miras eğitimi geleceği şekillendirmeye yönelik ulusal değerlerden hareketle öğrencilerin kendi değerlerinin de farkında olunmasını ve korunmasını kazandırır (Polat, 2019).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kültürel miras

İnsan temelli oluşum olan kültür; yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde farklılıklar gösteren ortak yaşam şeklini çağrıştırmaktadır. Kültür, kavramsal olarak incelendiğinde, insanlığın tarihsel zaman içerisinde meydana getirdiği davranışlar, ilgi alanları ve fikirleri ifade eden, nesiller boyu süregelen, maddi ve manevi öğelerden meydana gelen, insanın tarihsel miras kalıntılarını işaret etmektedir (Polat, 2019). Temelde kültür, insanları ve/veya toplumları birbirinden farklı kılan maddi ve manevi unsurların bir arada toplanmasıdır (Atılkan, 2022).

Bütün toplulukların kendine özgü olan kültürü, geçmiş dönemlerden günümüze kalan pek çok değerleri içerisinde barındırarak o toplulukların kültürel mirasını oluşturur (Atılkan, 2022). Sağ (2018)'a göre kültürel miras, insanlık tarihinin binlerce yıllık hayat deneyimini gelecek nesillere aktarmada ve günümüze kadar gelen tüm zenginliklerin bütünüdür (Gürel, 2018). “Kültürel miras, bir medeniyetin düşünce yapısını ve yaşam biçimini yansıtan unsurlardan ve örflerinden meydana gelir (Polat, 2019). Kültürel miras: gelenekler, dil, folklor, edebiyat, sanat, heykeller, tiyatro, müzik, el sanatları, arkeolojik alanlar, kutsal yerler, mezarlıklar, müze koleksiyonları, taş ocakları, binalar, kalıntılar, uygulamalar, makineler, yollar, alanlar, çitler, kapılar, bahçeler, kuyular, barajlar, köprüler, görülecek tarihi yerler, tarihi olaylar, bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmaların tanıtılması veya evcilleştirilmesi, kültürel güzellik” (Aird, 2005) gibi tüm unsurları kapsar.

Kültürel miras, gördüğümüz ve dokunarak temasta bulunduğumuz, hissedip yaşayabildiğimiz unsurları kapsamaktadır. Bunların bazıları somut kültürel miras olarak adlandırılırken bazıları somut olmayan kültürel miras olarak adlandırılmaktadır (Gürel, 2018).

2.1.1. Kültürel miras türleri

Kültürel miras, somut ve somut olmayan kültürel miras olmak üzere ikiye ayrılır.

2.1.1.1 Somut kültürel miras

Somut kültürel mirası temsil eden unsurlar; yapılar, tarihi yerler ve anıtlar dâhil olmak üzere koruma altına alınarak geleceğe aktarılması sağlanan miras unsurlarını temsil etmektedir. Örneğin, arkeolojik kazı ve buluntular ile mimari yapı inşaları somut kültürel miras kategorisinde değerlendirilebilir (Polat, 2019). Somut kültürel miras türleri, “tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş, bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.” şeklindedir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda taşınmaz ve taşınır kültür varlıkları olarak iki kategoriye ayrılarak ifade edilmiştir. Taşınmaz kültürel varlıkların, kanun tarafından açıkça belirtilen tarih sonrasında yapılmış olması ve bakanlık tarafından uygun bulunması gerekir. Taşınır kültür varlıkları ise 2863 sayılı kanun belgesinde eski uygarlık ve milletlere ait doğal ve kültürel varlıklar olarak ifade edilmiştir (Bkz. Görsel 4.1).

(Gürel, 2018, s.21)

Görsel 2.1 Kültürel miras türleri

2.1.1.2. Somut olmayan kültürel miras

Somut olmayan kültürel miras unsurlarını temsil eden ise halkın yaşam biçimini büyük ölçüde gösteren örf, adet, gelenek, görenek, konuşulan dil, müzik, masal ve ninni gibi miras unsurları olarak ifade edilebilir (Polat, 2019). Somut olmayan kültürel miras unsurları tarihi anılarını yaşatır. Bu somut olmayan unsurlar geçmiş ile bugün arasında önemli bir vazife üstlenmektedir (Kartal, 2022). Somut olmayan kültürel miras öğeleri, insanlıkla beraber oluşturulan kültürel nesnelerdir. Bunlar medeniyetlerin tarihi süreç içerisinde biriktirerek günümüze kadar getirilen semboller toplamıdır (Polat, 2019).

Nalcioğlu (2020), kültürel mirasın dinamizmi olarak bahsettiği somut olmayan kültürel miras unsurlarının tıpkı somut kültürel miras unsurları gibi korunması gerektiğini aktarmaktadır.

2.1.2. Kültürel miras eğitimi

Kültürel miras eğitimi, 1900’lü yıllardan itibaren birçok ülkede çoğunlukla kullanılan bir terimdir. Kültürel miras eğitimi, 1980’li yıllarda günümüzde tarihi akış içerisinde meydana gelen kültürel değerlere farkındalığı ve bilinçlenme duygusunu geliştirir. “Miras eğitimi, kültürel mirasın korunmasını, değerlendirilmesini ve aktarılmasını sağlamak için hem bireysel hem de toplum temelli bilginin artırılması anlamına gelir” (Achille ve Fiorillo, 2022).

Kültürel miras geleceği şekillendirmeye yönelik ulusal değerlerden hareketle kendi değerlerinin de farkında olunmasını ve korunmasını kazandırır (Polat, 2019). Kültürel miras, öğrencilerin tarih ve kültürel anlayışını arttırmak amacıyla maddi ve manevi olmayan mirası birincil öğretim kaynağı olarak kullanan bir öğretme ve öğrenme yaklaşımıdır (Boxtel, Klein ve Snoep, 2011). Dünyanın hızla geliştiği ve değiştiği 21. yüzyılda kültürel mirasın öneminin ve kültürel miras öğelerinin korunmasına ilişkin pek çok ülkeler tarafından yasalar ve sözleşmeler düzenlenmiştir. Fakat kültürel mirası korumaya yönelik en önemli çaba; insanlara kazandırılacak hassasiyet ve farkındalık becerisi olacaktır. Bunu kazandıracak en temel güç, eğitim ile gerçekleşecektir. Kültürel mirasın korunmasında ve gelecek kuşaklara aktarımında bireylerin üstlendiği görev önemlidir. Bu görevi yapabilmeleri için bireylere kültürel değerlerini yansıtan, kültürel değerlerin tanıtılmasını sağlayan, farkındalık uyandıran, kültürel mirasın korunmasına yönelik sorumluluk bilinci kazandıran bir eğitimin verilmesiyle mümkün olmaktadır (Pehlivan, 2015).

Kültürel miras eğitimi, hayat boyu öğrenme çerçevesinde ve tüm evrelerinde bütün insanların yaşamını kapsar. Kültürel miras eğitiminin amacı bilgiyi olduğu gibi aktarmak değil, kültür vasıtasıyla bireyin ve toplumun hayatını kolaylaştırmaya fayda sağlayacak katkıyı sunmaktır. Bununla birlikte bireylere tarihi anlamayı ve motivasyonlarına katkıda bulunarak hayat boyu öğrenmeye katılımlarını sağlamaktır (Utku, 2023). Nitekim “Kültürel miras, sembolik, tarihi, sanatsal, estetik, etnolojik veya antropolojik, bilimsel ve sosyal önem dahil olmak üzere çeşitli değerlere sahip eserleri, anıtları, bir grup bina

ve alanı, müzeleri içerir. Kültürel mirasın eğitim ve öğretim yoluyla korunması her zaman büyük ilgi gören bir konu olmuştur” (Achille ve Fiorillo, 2022).

Kültürel miras eğitiminin en genel ve önemli amacı, öğrencileri, tarihi bir kalıntıyı, müzedeki objeyi veya örf, adet, gelenekleri yaratıcı bir şekilde entelektüel açıdan benimsemeleri konusunda desteklemektir. Tarihi kalıntıları ve nesneleri sadece gözlem yaparak ve analiz ederek yeterli bilgi edinmeyi sağlamaz. Öğrenciler, var olan kültürel mirası korumak, belirli ölçüde kullanmak ve izleyici olarak yorulmaktan öte, kendilerinin de önemli görev üstlenebileceklerinin ve sorumluluk alabileceklerinin Kültürel mirasın rolünü ve önemini bilincinde olmalarını sağlar (Yeşilbursa, 2011). Bu sebeple “anlamak okulda başlar; bu nedenle eğitim önemli ve vazgeçilmez bir aşamadır. İlkokuldan başlayarak tüm eğitim kademelerinde belirli mesleki kişilere yönelik gerekli eğitim faaliyetleri uygulanmalıdır” (Achille ve Fiorillo, 2022). Öğrencilerin kültür ve miras hakkında farkındalık oluşturmaları ve bu farkındalığı aktarmak için diğer bireylerle beraber eşgüdüm içerisinde çalışmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Kültürel miras öğretimi, öğrencilere disiplinler arası derslerin öğretim programları ve müfredatlar aracılığıyla katkı sağlar. Yeşilbursa (2011)’ya göre kültürel miras eğitiminin mihenk taşı bireyin kendi yaşadığı doğal çevrenin tarihini ve önemini kavramasıdır. Çünkü bu şekilde kavranan bilgilerin çoğalmasa kültürel mirasa yönelik farkındalıkları artırıcı bir rol oynamaktadır.

Kültürel miras eğitimi önemi, yarının da etkin vatandaşları olarak yetişen çocukları sürece dahil ederek artacak ve güçlenecektir. Nitekim “Kültürel miras önemlidir; çünkü kimlik duygusunu, sadakati ve davranışları güçlü bir şekilde etkiler. Bellek kurumlarının (arşivler, kütüphaneler, müzeler, okullar ve tarihi alanlar) kültürel kayıtları koruma ve yorumlama sorumluluğu vardır, dolayısıyla kültürel mirası incelemek için pratik nedenler vardır. Kültürel mirasa gösterilen ilgi, arşivlerin, kütüphanelerin ve müzelerin karmaşıklığı ve kültürel temelleri konusunda daha geniş bir farkındalığa yol açmaktadır” (Buckland, 2015). Külçü’ye (2015) göre öncelikle eğitim aile ortamında ve doğal çevrede başlayıp gelişmekte daha sonra ise okullarda müfredat kapsamında sunulmaktadır. Çocuğa yaşadığı evde kültürel miras bilinci aşılmalı daha sonra okulda belli hedefler doğrultusunda verilecek eğitim politikası ile devamı getirilmelidir. “Kültürel miras karmaşık bir konudur. Çok kısa bir tanımla açıklamak gerekirse, geleceğe saklayabilmek için şimdide ayırt ettiğimiz geçmişin değeridir. Şimdiki zamanın değişen seyri boyunca, geçmiş zamanların deneyimlerini ve mesajlarını sürekli olarak iletmede ve bunlar

hakkındaki insan bilgisini sonsuza kadar genişletmektedir” (Maroeviç, 1982). Çünkü çocuklar, geleceğin toplumunu oluşturmakta ve yaşam boyu alacakları formal ve informal eğitimle geleceği şekillendirmektedir.

2.2. Yerel Tarih

Yerel tarih denilince akla yakın çevre, mahalle, köy, ilçe, il gibi birtakım yaşam alanlarının tarihi aklımıza gelmektedir (Metin ve Oran, 2014). Yerel tarih, sıradan insan topluluklarının belli bir yerde ve zamanda yaşamış ya da yaşamakta olan toplumların kökenlerini, gelişim aşamalarını, hayat şekillerini, sosyal-kültürel-ekonomik yönden gelişmelerini inceleyen bir alandır. Yerel tarih genel olarak belirli insanların belirli bir zaman diliminde ve mekândaki (bir şehir, kasaba, köy, kilise ya da dini bölgeler gibi herhangi bir bölge olabilir) hikayesi ya da geçmişin bilgisidir (Dağ, 2020).

Yerel tarihin kaynakları, insanların geçmişteki çalışmalarından geriye kalan tüm verileri içerir. Yazılı veya ifade edici dil, coğrafi yeryüzü şekillerinin mevcudu ve insana ait el yapımı olan maddi kalıntılar, fotoğraf ve filmler ile güzel sanatlar olarak oluşmaktadır (Yuvacı, 2018). Yuvacı’ya (2018) göre yerel nitelikli kaynakları özel ve nesnel kaynaklar olmak üzere sınıflandırmak mümkündür. Özel kaynaklar, belli bir insan topluluğunun fikirlerini ileriki nesillere ulaştırmak istenilen kaynaklardır. Yerel gazeteler, yerel ünlülerin anıları, şiirler, müzikler, sözlü tarih ürünlerini bu bölüme alınabilir. Bu tür kaynaklarda özel karakterleri ve belirli yorumları aktarmaya yönelik içerikler bulunduğundan büyük ölçüde yerel halkın sesi ayrıcalığı vardır. Nesnel kaynaklar ise, daha nesnel araçlardır. Nesnel nitelikteki bu belgeler bazı yerel gazetelerin haber içerikleri, gizli kalmış kişisel mektuplar, geçmişe ait resimler ve fotoğraflar, mimari eserler, teknik araç ve gereçler, plastik ve estetik nesneler, kültürel geleneğe ait objektif nitelikli kaynakları kapsamaktadır (Sobel, 2000). Yerel tarih çalışmalarında genel olarak kullanılan kaynaklar; eserler, basılı kitaplar, süreli yayınlar, haritalar, jeolojik ve coğrafik ögeler, adlar, arkeolojik buluntular, apartmanlar, belgeler, fotoğraflar, önemli tarihi yapıtlar, abideler, mezarlar ve mezar taşları, kiliseler, insanlar, ulaşım yolları, TV programları vb. kaynak ve faaliyetlerdir (Şahin, 2011). Yerel tarihçilikte kaynak çeşitliliğini destekleyen diğer bir malzeme ise, tarihsel araştırmalarda hem metot hem kaynak olarak değerlendirilen sözlü tarihtir. Sözlü tarih, geçmişteki olaylarla ilgili birinci kaynaktan elde edilen bilgiye ulaşma ve elde edilen bilgiyi kaydetmenin ve bunu mevcut bilgiye eklemenin bir yolu olarak değerlendirilir. Yerel tarihçiler, yıllar boyunca ortaya

çıkarılmamış, kaydedilmemiş anonim insanların taslağını oluştururlar. Yukarıda sıralanan tüm kaynak çeşitleri yerel tarihçilik için son derece kıymetli olsa da her bir kaynağın sınırlı bilgi vereceği veya çeşitli eksiklikleri olduğu bilinmelidir (Dağ, 2020). Bu sayılanlar dışında yaşanan yerin tarihi hakkında bilgi veren farklı çeşitlilikte olan materyaller, yerel tarih bakımından kaynak olarak betimlenebilir.

2.2.1. Yerel tarih öğretimi

Geçmiş bilmek geleceğe güvenli bir şekilde bakılmasını sağlarken, geleceğe yönelik sağlam adımlarla ilerlemeyi sağlar. Özellikle çocuklar ve gençler dahil oldukları sosyal çevre ve toplumla anlamlı bütünlük oluştururlar. Bu nedenle, çocukların ve gençlerin temel zihinsel ve duygusal gereksinimlerini yakın çevrelerinden ve içinde bulundukları toplumdan karşılayabilmeleri gerekir (Safran, 2006). Yerel tarih öğretimi, geçmişten bugünüme ulaşan, yazılı veya sözlü, işitsel, görsel, birinci veya ikinci elden kaynaklara dayalı olarak gerçekleştirilmektedir (Demircioğlu, 2005). Yerel tarih alanı, bu kaynaklar kapsamında çocuklara ve gençlere günümüzde yaşadığımız çevreyi yakından tanıma fırsatı sunar. Bu tanıma bireylerin kendi yakın çevresinde mevcut bulunan tarihi eser ve kalıntılara duyduğu merakla katlanarak bir araştırma isteğine dönüşmektedir (Yılmaz, 2019). Dolayısıyla bu perspektifte yerel tarih çalışmaları ile çocuklar ve gençler yaşadıkları coğrafyayı tanımayı ve bilmeyi, kendi bölgesinde gezinmeyi, yani yaşadığı çevrede yerli birer turist konumundan çıkıp, çevresine daha duyarlı olmaya başlarlar (Kyvig ve Myron, 2000'den akt., Tugay, 2004, s. 5). Günlük yaşantılara hitap etmeyen ve ezber temeline dayanan tarihsel bilgi sebebiyle öğrencilerin tarihi kavrama seviyeleri oldukça sınırlıdır. Tarihte yaşanan olayların, bugüne aktarılmasında sorunlar görülmektedir. Yerel tarih öğretimi bu güçlüğün aşılmasına dayanak olduğu gibi, öğretilmesi çok güç olan birden fazla tarihsel kavramın kolaylıkla öğretilmesine olanak sağlamaktadır (Yuvacı, 2018). Yerel tarih çalışmaları sonucunda; hafızayı kuvvetlendirmek, güncel olay ve durumları kavratmak, toplumsal, ekonomik ve siyasi genellemeleri ortaya koymak veya mantıklı çalışmaların uygulanmasını sağlamak mümkün olmaktadır. Yerel tarihin bir de manevi yönü mevcuttur. Yerel tarih öğretimi bireyin kendi yaşamını dolaylı veya doğrudan etkileyen bir geçmiş hakkında bilgi elde edinmesine ve duygusal katkı sağlayan etkili başka hiçbir tarihsel araştırma yöntemi katkı sağlayamaz (Kyvig ve Myron, 2000'den akt., Tugay, 2004, s. 5-6).

Yerel tarih çalışmalarının önemli kazanımlarında biri de öğrencilerin derse katılmaları için ihtiyaç duyulan motivasyonu sağlamasıdır. Öğrencilerin derse olan ilgilerine katkı sağlayan ve birçok becerilerin gelişimine imkan sağlayan yerel tarih, merkezi sınavlara hazırlanmaları için de yararlı bir araç olarak görülmekte ve etkili bir “yanı başımdaki tarih” çalışması yapan öğrencinin bu doğrultuda sınavlardaki başarı performansının da artmasını sağlamaktadır (Öztürk, 2001).

Yerel tarihle ilgili yapılan çalışmaların öğrencilerin geçmiş zaman duygularının gelişimine ve geçmiş, bugün, gelecek ayrımı yapabilmelerine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Yerel tarihin bir faydası da bugünü göz ardı etmeyi olanaksız şekle getirmesidir. Ulusal konulara ait yerel örnekler mevcut ortamın birer parçasını meydana getirir. Öğrencilerin yaşamıyla bağlantısız ve belirsiz bir zaman algısı yerine değişim ve gelişim bilinci ve nedeniyle geçmiş, bugün ve gelecek arasında ilişki kurmaya fayda sağlayacak bir ortam kurar (Akçalı ve Aslan, 2013). Yerel tarih sayesinde öğretmenler öğrencilerin dikkatlerini yaşadığı topluma yöneltmeye destek olur. Yani yerel tarih, yaşanan hayatla geçmiş yaşamı birleştirir. Yerel tarih çalışmalarını okul dışında yürüten öğrenci ise pek çok insanla iletişim kurarak araştırma yapmakta ve yaşamını sorgulayabilmekte ve zenginleştirebilmektedir. Ayrıca yerel tarihin faydalarından bir diğeri de dış dünya ile okul arasındaki sınırların aşılmasına yardımcı olmasıdır. Öğrencilerin yerel tarih ile ilgili çalışmaları hayatları birer tarihçi gibi ilgileri doğrultusunda yapacakları görüşmeler, öğrencilerin doğal çevrelerindeki kültürel ve tarihi zenginliklerin farkına varmalarına ve onlarda belki de hayat boyu devam edecek bir kültür ve tarih zevkinin oluşmasına katkı sağlayacaktır (Metin ve Oran, 2014).

Yerel tarih çalışmaları, bireylerin kendi bölgeleriyle ilgili daha önce fark edemedikleri öğeleri görebilmelerine ve daha önce anlayamadıkları şeyleri anlamalarına yardımcı olur. Kişilerin kendi bölgeleriyle ilgili tarihi olayları merak etmeleri doğaldır. Bu yüzden kişinin kendi bölgesindeki müzeleri gezmesi, kendi büyüklerini tanıması ve araştırması yerel tarih çalışmalarıyla mümkündür. Yerel tarih çalışmaları, öğrencilerin önce yakınındakini öğrenmesi ve bunu genelleyebilmesine kolaylık sağlayacağından Sosyal Bilgiler öğretimi kapsamında tarihi öğrenmelerine yardımcı olacaktır (Bayraktar, 2002). Yerel tarihin en önemli faydalarından bir diğeri, çalışmak için kolay ulaşılabilir olanaklar sunması, öğrencilere birinci elden kaynağa ulaşma, kanıtın sınırlılıklarını fark etme ve tarihin nasıl yazıldığını anlama imkanı sağlayarak tarihsel stratejilerle ilgili çeşitli düzeylerde deneyim fırsatı tanınmasına olanak sağlar. Okullarda anlatılan tarih eğitimi

genellikle önceden hazırlanmış çalışmaların öğrenciye aktarılması biçiminde gerçekleştirilir. Hâlbuki öğrenciler kendileri çalışmaya daha çok istek ve ihtiyaç duyarlar. Yerel tarih çalışmaları öğrencilere aktif katılım ve doğrudan deneyim fırsatı sunar (Akçalı ve Aslan, 2013). Bu kapsamda yerel tarih, çevre, siyasi, sosyal ve kültürel tarihi bütününde çeşitli kaynaklar sunarak öğrencilerin kronolojik düşünme becerisini, tarihsel kavrayış, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel araştırma yeterliliği, tarihsel konuları analiz etme ve karar verme gibi önemli tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine yardımcı olabilecek önemli kaynaklardır (Akçalı ve Aslan, 2013, s. 145).

Yerel tarih öğretimi ayrıca sınıf içinde, diğer ilişkili derslerle ve toplumla olan ilişkileri geliştirerek sınırların aşılmasına destek sağlar. Bireysel veya grup çalışmaları ile yerel çevre üzerine çalışmak öğrencilerin sınıf içinde daha samimi ilişkiler kurmasına olanak sağlar (Akçalı ve Aslan, 2013, s. 145). Böylece yerel tarih çalışmaları sayesinde insanlar, çevresindeki insanlarla uyum içinde yaşamaya uyum sağlar ve kendilerinde ben duygusu yerine biz duygusu yerleşmeye başlar. Yani insanlar toplumsal birey olma yolunda ilk adımı atmış olurlar. Topluma dahil olma aşaması sonunda da bu bireyler toplum tarafından kabul gören, sevilen ve onaylanan insanlar grubuna girerler (Metin ve Oran, 2014).

2.3. Sosyal bilgiler

İnsan yeryüzüne geldiği ilk zamandan itibaren yakın çevresiyle etkileşim içindedir. İnsan yaşadığı ve büyüdüğü ortamdaki diğer insanları tanımak, onlarla etkileşim içerisinde bulunmak, çevresindeki insanları sevmek ve o insanlar tarafından kabul görmek ister. Birey, tüm bunları yaparken içerisinde bulunduğu toplumun kendine özgü kurallarına uygun şekilde hareket etmek zorundadır. Sosyalleşmenin ve topluma dahil olmanın ilk kademesi böylelikle ailede başlamış olur. Daha sonra eğitim kurumlarının aracılığıyla süreç devam eder. Eğitim kurumları, bireyin aktif katılım sağladığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumlarını tanımasını sağlayarak toplumdaki görevlerinin gerekli davranış biçimlerini, toplumun bireye sunduğu olanakları ve bu olanaklardan makul ölçüde fayda sağlama yollarını kazandırır. Böylece bireyin motivasyonu arttırarak bireyi toplumun akışına katılmış olur. Tüm bu bilgi ve becerilerin çoğunluğunu oluşturan kısım eğitim kurumlarında okutulan Sosyal Bilgiler dersi ile kazandırılmaktadır (Yılmaz, 2019). Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset

bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005). Nitekim Sosyal Bilgiler eğitiminin tarihçesi incelendiğinde 1892'de ABD Ulusal Eğitim Kurulu, ülkede "ulusal toplum" bilincini oluşturmak için tarih, coğrafya ve vatandaşlıktan oluşan bir Sosyal Bilgiler müfredatı öğretmeye karar verildiği görülmüştür. Sosyal Bilgiler terim olarak ise ilk kez ABD'de 1916 yılında kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler deyiminin mucidi olarak kabul edilen kişi 1907 yılında "Southern Workmen" adlı dergide ilk defa "Sosyal Bilgiler" deyiminden söz eden Thomas Jese Jones olmuştur. Ancak Sosyal Bilgiler teriminin ilk tanımı Dunn tarafından yapılmıştır. Dunn'a göre, "Sosyal Bilgiler, insanlardan, sosyal grupların üyelerinden oluşan toplumların örgütlenmesi ve gelişimi ile doğrudan ilgilenen disiplinlerle ilgilenir." Sosyal Bilgiler için literatürdeki en kısa tanımı yapan eğitim bilimci John Dewey, Sosyal Bilgilere "Sosyal olan şeylerin çalışılmasıdır." şeklinde tanımını yapmıştır (Akt., Topçu, 2022). Sosyal Bilgiler kavramı için çeşitli araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmıştır. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler kavramı, kapsamı ve amacına yönelik kesin uzlaşılmış bir tanımdan söz etmek güçtür. Bununla beraber dünya kapsamında Sosyal Bilgiler kavramı üzerinde uzlaşma fikir birliğine varılan bir tanım ilk defa 1970 yılında Barr, Barth ve Shermis tarafından oluşturulmuştur (Sevigen, 2021). Sosyal Bilgiler kavramı, disiplinler arası bilgi, tecrübe ve becerilerin bir bütün olarak ilişkilendirilmesidir (Temel, 2023).

Sosyal Bilgilerin temeli her ne kadar insanlığın geçmişiyle paralellik göstermiş olsa da dünya değişip gelişme gösterdikçe Sosyal Bilgilerin içerisindeki disiplinlerde kendini yenilemiştir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada yaşanan Soğuk Savaş döneminde gelişen tüm gelişmeler, Sosyal bilgiler derslerinin içeriğini de etkilemiştir. Bu dönemde Sosyal Bilgiler derslerinde siyaset, sosyoloji, iktisat, tarih ve coğrafya alanlarının ağırlığı hissedilmiştir. 1960'larda, Bruner öğrenme stratejisinin etkisiyle birlikte, yeni bir Sosyal Bilgiler anlayışı ve araştırma anlayışı hızlanmaya başlamıştır. 1970'li yıllarda ise yeni Sosyal Bilgiler akımı gelenekselci eğitim yaklaşımı karşısında pasif kaldığı için ve öğretmenlerin bu yeni anlayışa uyum sağlayamaması gibi sebeplerden ötürü etkisini kaybetmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler akımının popülerliğini 1980'li yıllarda geleneksel Sosyal Bilgiler anlayışıyla devam ettirmiştir. 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde Sosyal Bilgiler Programı NCSS (National Council for the Social

Studies-Sosyal Bilgiler Ulusal konseyi) tarafından Sosyal Bilgiler dersi adı ile bir ğretim programının uygulanması kabul görülmüştür (Temel, 2023).

1980’li yıllarda yaşanan askeri darbe neticesinde Sosyal Bilgiler Dersi; “Milli Tarih”, “Mili Coğrafiya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” olmak üzere üç ders şeklinde verilmiştir. Fakat 1998 yılında bu dersler tekrar Sosyal Bilgiler adı altında toplanmıştır. Dünyadaki yaşanan gelişim ve değişimler sonucunda 1998’den sonra yeniden program geliştirme faaliyetleri başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında yapılandırmacılık akımını gz önüne alarak yeni bir program hazırlanmış 2005 yılında uygulamaya konulmuştur. Sosyal Bilgiler ğretim programında 2015, 2016 ve 2017 yıllarında tekrardan önemli değişiklikler yapılmış ve güncellenmiştir. 2018 yılında ise tüm okullarda uygulamaya konulmuştur (Gürel ve etin, 2018).

Sosyal Bilgiler dersi, etkili vatandaş yetiştirme programıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için pek çok bilim dallarından yararlanır. Bundan dolayı gemiştten bugünümüze yaşanan değişimleri öğrencilere aktarmak konusunda önemli yer alır. Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde öğrencilere aktarılan tarih, coğrafiya, felsefe vb. dersler kapsamında öğrencilere bu bilgilerin kazandırılması hedeflenir (Gilan, 2021). Gilan’a göre Sosyal Bilgiler dersinin amacı öğrencinin öncelikle kendi değerlerini, fikirlerini anlamasına yönelik elverişli ortamlar hazırlayarak, demokratik tutuma sahip vatandaşlar yetiştirmektir. Sosyal Bilgilere, sosyal bilimlerden hareketle ulaşılan verileri kullanarak öğrencilerin toplumsal yaşama uygun duruma getirme, mevcut problemlere çözüm üretmede konusunda kullanacağı temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri benimsetmeyi amaçlayan bir ders programı olarak belirtilebilir.

Temel’e (2023) göre; Sosyal Bilgiler ğrencilerin öğrenirken deneyimlerinden elde ettiği bilgileri yaşamı için anlamlı ve kalıcı öğrenmelere dönüştürür. Böylece donanımlı vatandaşların yetişmesine olanak sağlar. Sosyal Bilgiler ders müfredatının günümüz koşullarına göre gelişmesi ve geleneksel ğretmen merkezli yaklaşımdan ğrenci merkezli yaklaşıma geçişiyle beraber öğrenciler daha aktif, sorgulamacı ve araştırmaya teşvik etme konusunda desteklemektedir. Sosyal Bilgiler, ğrencilere düşünmeyi, olgular karşılarında tahminlerde bulunmayı ve mevcut koşullarda karşılaşılabilecekleri problemlere çözüm üretmeyi sağlayan bir disiplindir. Ders kaynakları ve kullanılan tüm materyaller eğitimi kolaylaştırıcı ve kalıcı öğretimde etkili olabilmektedir.

2.3. 1. Sosyal bilgilerde kültürel miras eğitimi

İnsanlar toplumsal kurallar ve norm kalıplarını bulundukları doğal çevrenin etkisiyle kazanmaktadırlar. Uyumlu toplumsal davranışları, bilgi, kabiliyet ve değerleri eğitim aracılığıyla edinirler. Aile kapsamında başlayan eğitim genişleyen çevrenin katkısıyla genişleyip çoğalarak okulda biçim almaya devam eder. Okullarda sunulan eğitim, bireyin pek çok uyumsal davranışı kazanmasında rol almaktadır. Sosyal Bilgiler, disiplinler arası sahip olduğu içerik ile bireyin değişen küresel koşullara uyum sağlamasına, ayrıca karşılaşılabileceği problem durumlarına çözüm üretebilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi sağlayan bir öğretim programıdır. Bu amaçlardan biri de “kültürel miras” öğretimi ile ilgili olanıdır (Hündür, 2023). Utku (2023)’e göre; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içeriği disiplinler arasındaki kültür derslerinin mihenk taşı oluşturduğu ders konumundadır. Benzer şekilde Sağ (2018)’a göre de kültürel miras eğitimi, her toplumun üyeleri tarafından öğrenilmesini yaşatılmasını ve tanıtılmasını içerir. Bu vazifenin özellikle Sosyal Bilgiler dersi ile gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülür.

Türkiye’de 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yapılan güncelleme çalışmalarıyla beraber kültür konularına daha fazla ağırlık verildiği, bu unsurların çoğunlukla “Kültür ve Miras” öğrenme alanında toplandığı görülmektedir (MEB, 2005). Benzer şekilde güncel Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2023) 4. sınıftan 7. sınıfa kadar olan sınıf düzeylerinde sarmal program içerik düzenleme yaklaşımı temel alınarak “Kültür ve Miras” öğrenme alanında öğrencilerin, Türk kültür öğelerini oluşturan temel özelliklerini tanıması, milli bilinci oluşturmaya, kültür yapısını koruması ve geliştirerek bir sonraki kuşağa aktarması amaçlanmaktadır. Hündür (2023) Bu öğrenme alanının kültürel mirasın öğretilmesinde soyut ve somut kültürel miras öğelerinin en yoğun ve uygun aktarılabilecek öğrenme alanı olduğuna dikkat çekmektedir. Utku (2023)’e göre de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında sarmal yaklaşım olarak kültürel miras eğitimi mevcuttur. Bunu kanıt temelli olarak “Kültür ve Miras” öğrenme alanının sınıf düzeylerinde mevcut kazanım ve değerleri göstermektedir.

Kültürel miras eğitimi geçmişten günümüze süreklilikten hareketle çocuklara bu değişimin zaman ve mekân bağlamında aktarılmasına ve anlamalarına olanak sağlar. Bütün toplumların kendilerine özgü kültür hafızası, kültürel miras eğitimi yoluyla kazandırılmaktadır. Kültür ve kültürel miras unsurlarının kuşaktan kuşağa aktarılmasında

önemli rol alır. Bu doğrultuda kültürel miras eğitimi sürecinde miras aktarımını sağlayacak mihver ders olarak Sosyal Bilgiler dersi ile mümkündür (Kantekin, 2023).

İlköğretim ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerde kültürel miras bilinci temelini oluşturma görevi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilmektedir.

2.3.2. Sosyal bilgilerde yerel tarih öğretimi

Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleriyle ilişkili bir ders olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Günümüzde ise Sosyal Bilgiler çok sayıda disiplini kapsayan disiplinlerarası bir yapıya sahip bir alandır (Yılmaz, 2019). Bu disiplinlerden biri olan tarih bilimiyle öğrencilerin ilk karşılaşması ilkök ve ortaokul seviyesinde Sosyal Bilgiler dersiyle gerçekleşmektedir (Öztaşçı, 2017). Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleştirilecek tarih öğretimi de öğrencilere geçmişteki olaylar, süreçler, toplumlar ve kişilikler aracılığıyla insanlık tarihini anlamalarını ve değerlendirmelerini sağlar. Bu şekilde öğrencilere geçmişin izlerini takip etme, sebep-sonuç ilişkileri kurma, kaynakları analiz etme ve tarihsel bir perspektif geliştirme becerilerini kazandırır (Demircioğlu, 2005).

2004 yılından itibaren Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenci merkezli anlayışa geçilmesi ile birlikte yerel tarihin önemi giderek artmıştır. Güncel SBDÖP’de (MEB, 2023) programın uygulanma esaslarında kazanımların gerçekleştirilmesinde Madde 2 “yerellik, güncellik, disiplinler arası, yansıtıcı sorgulama, geçmiş, bugün-gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim ve esneklik” şeklinde tarihsel düşünme becerilerini işaret eden açıklamalara rastlanmaktadır. Programda Madde 7’de “...okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir” açıklamasıyla birlikte özellikle “uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır” açıklaması yerel tarih öğretimine işaret etmektedir. SBDÖP’de (2023) birçok öğrenme alanı, tarih disipliniyle ilişkili olmakla birlikte ağırlıklı olarak tarih konularının Kültür ve Miras öğrenme alanında yer verildiği görülmektedir. Bu öğrenme alanında öğrencilere aktarılan kazanımlar, değerler ve beceriler ile yerel tarih öğretimi gerçekleştirilebilir (Özbek Gül, 2022). Sosyal Bilgilerde yerel tarih öğretimi, öğrencilerin toplumlarıyla, çevreleriyle ve

tarihleriyle ilişkisini anlamalarına katkıda bulunarak kişisel kimliklerini ve sosyal ve kültürel bağlarını güçlendirmelerine katkıda bulunur (Ulusoy ve Gülüm, 2009).

Sosyal Bilgiler dersi somuttan-soyuta, bilinenden-bilinmeyene, basitten karmaşığa, yakından-uzağa öğretim ilkeleri doğrultusunda yerel tarih etkinlikleriyle öğrencinin yakın çevresini tanımasını fırsatlar sunar. Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimi öğrencilerin tarih konularına yönelik meraklarını artırır ve onları yakın çevrelerinde bulunan önemli kişiler, tarihi yerler ve arkeolojik kalıntılara karşı farkındalık kazandırır geçirir. Öğrenciler bu şekilde yaşam alanları ve yakın çevrelerini anlamlandırır (Özbek Gül, 2022). Böylece Sosyal Bilgiler dersindeki tarih konularını öğrenciler somutlaştırma imkânı bulur (Dinç ve Üztemur, 2017). Öte yandan Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimi ile öğrencinin yakın çevresinin özelliklerini ve kültürünü öğrenmesi o toplumun bir parçası olarak sosyalleşmesine katkıda bulunur (Akcan, 2016). Öğrencilerin kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen geçmiş hakkında bilgi sahibi olurken duygusal yönden de duyarlı birer vatandaş olmalarına katkı sağlar. Özellikle öğretmenler, yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ilkelerini temel alarak bulundukları şehrin tarihini detaylı bir biçimde öğrencilere aktarabilir (Yılmaz, 2019).

Yerel tarih, SBDÖP’de yer almasına karşın uygulamada sınırlı düzeyde yer bulmaktadır (Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel, 2020). Öğretmenler yerel tarih öğretimine yönelik hem okul içi hem okul dışı etkinlikler gerçekleştirebilir. Yerel tarih çalışmaları okul içi ve okul dışında uygulanan yöntem, teknik ve etkinliklerle (Resim, fotoğraf, filmler, görsel belgeler, haritalar, atlaslar, grafikler ve zaman şeritleri, üç boyutlu materyaller, müzelik malzemeler) gerçekleştirilebilir (Gilan, 2021).

2.4. İlgili Literatür

2.4.1. İlgili Tezler

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Kantekin (2023)’in, “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı” başlıklı çalışmasıdır. Araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde Web 2.0 araçlarının etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik yöntem olarak gömülü karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022- 2023 eğitim öğretim yılı Ardahan il merkezindeki bir ortaokulda 6. Sınıfta öğretim gören öğrencileri ve okuldaki Sosyal Bilgiler

öğretmenini kapsamaktadır. Araştırmada deney ve kontrol grubu kapsamında veriler toplanıp analiz edilmiştir. Sosyal Bilgiler eğitiminde Web 2.0 araçları yardımıyla ders işleniş sürecinde kültürel miras konularının öğretiminde Web 2.0 araçlarının hem Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde hem de kültürel miras konularının öğretimi kapsamında katılımcılar tarafından yararlı bulunulmuştur.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Utku (2023)'nın, "Sosyal Bilgiler Kültür Ve Miras Öğrenme Alanında Okul Dışı Öğrenmenin Çeşitli Değişkenlere Etkisi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı kültürel miras eğitiminde okul dışı öğrenmenin öğrencilerin çalışma kapsamında belirlenen değişkenlere yönelik etkisini belirlemek ve öğrencilerin okul dışı öğrenmeye yönelik düşüncelerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada Nicel araştırma uygulanmıştır. Araştırma kapsamında çalışılan grup 2019-2020 eğitim öğretim yılında devlet ortaokulunda yedinci sınıfa devam eden 80 öğrenci oluşturmaktadır. Analizler sonucunda elde edilen verilere göre okul dışı öğrenmenin çalışmada etkisi incelenen değişkenlerle öğrencilerde olumlu bakış açısı oluşturduğu görülmüştür.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de Dallı ve Çakmak (2023)'ın, "Ortaokul Bİlsem Öğrencilerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Tutum ve Farkındalıklarının İncelenmesi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırma çalışmasında, ortaokul BİLSEM öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinde cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplanan veriler neticesinde öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinin mevcut değişkenler ekseninde farklılık oluşturduğu görülmüştür

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Atılkan (2022)'ın, "Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin Görüşleri (Karabük İl Örneği)" başlıklı çalışmasıdır. Araştırma, Sosyal Bilgiler dersine okutan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kültürün parçalarından olan Somut Olmayan Kültürel Miras yönelik davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Karabük ilinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri kapsamında bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler anket tekniği ile edilerek kullanılmıştır. Çalışmaya 95 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile 145 sınıf

öğretmeni olan toplam 240 öğretmen katılım sağlamıştır. Verilerden elde edilen analizler neticesinde öğretmenlerin somut olmaya kültürel mirasa yönelik davranışlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber bazı değişkenlerin öğretmenlerin tutumlarına yönelik önemli tesirde bulunulduğu görülmüştür.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Toksoy (2022)'un, "4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Kültür Ve Miras" Öğrenme Alanının Öğretmen Görüşleri Ve Ders Kitabı Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada, 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanı olan "Kültür ve Miras" öğrenme alanının öğretmen görüşleri ve ders kitabı açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma yöntemi olarak doküman analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma çalışmasına 2021-2022 eğitim öğretim yılının içerisinde 4. sınıf öğretmeni olan 10 sınıf öğretmeni katılım sağlamıştır. Araştırmada, öğretmenlerin fikirlerine başvurulmuş ve bununla birlikte ders kaynak ve materyalleri incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda, öğretmenlerin ders kitaplarını yeterli düzeyde bulmadıkları görülmüştür.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri olan Hündür (2022)'ün, "Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Materyallerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitiminde Kullanımı" başlıklı çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersinde öğretimin yapılmasında kullanılan materyallere ilişkin öğrenci görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde nitel bir çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Pendik İlçesi'ndeki bir ortaokulun 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, bütün öğrencilerin olumlu bakış açısı yönünde görüş bildirdikleri sonucu görülmüştür. Öğrencilerin Soyut kültürel mirasın öğretimin kapsamında ders araç gereçlerini. Öğretimin kalıcılığı ve öğreticiliği açısından önemli ve gerekli olarak belirttikleri görülmüştür.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Sevigen (2021)'in, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Ve Ders İle İlgili Tutumlarına Etkisi Ve Süreç Hakkındaki Görüşleri: Bir Karma Yöntem Araştırması" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde müze eğitimi çalışmalarının beşinci sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa ilişkin görüşlerini ile düşüncelerinin etkisini belirtmeye çalışmaktır. Araştırmada gömülü desen ve karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmada çalışma grubunu Gaziantep

ili Şehitkâmil ilçesinde bulunan bir özel okulda, 2020- 2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde öğrenim gören 20 + 20 öğrenciden oluşan deney ve kontrol grubundan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ve somut kültürel mirasa ilişkin yaklaşımları nicel ve nitel olmak üzere ele alınmıştır.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Tuğalan (2020)'ın, "Harran Ve Çevresinde Kültürel Mirasın Korunması Amacıyla Kültürel Rota Oluşturmanın Gerekliliği Ve Önerisi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada kültürel rota planlaması çerçevesinde kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bunların korunmasına yönelik çalışmaların yapılarak rotaların planlanması amaçlanmaktadır. Çalışmada literatür araştırması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Kültür Rotası çatısında elde edilen miras verilerinin uygulamada ve sürdürülebilirlikte önem taşıdığı ifade edilmiştir.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Nalcıoğlu (2020)'nın, "Kültürel Bir Mekân Olarak Kent Müzelerinde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Temsili Ve Aktarımı" başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, somut olmayan kültürel mirasın ve kent müzelerinin devamlılığı yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Kültürel miras kavramının hem soyut hem de somut olmayan öğelerin korunması ve müze derlemelerinde bu unsurlara yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çalışma sonucunda, kent müzecilik ve somut olmayan kültürel mirasın çeşitliliği, korunması ve yaşatılması açısından ön plana çıkarılmıştır.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de Kartal (2020)'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı makalesidir. Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin fikirlerinin incelenmesidir. Bu amaca yönelik nitel araştırma deseni olan olgubilim kullanılmıştır. Araştırmada çalışılan grup amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenip kullanılmıştır. Çalışma grubu Amasya il merkezi Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi devlet okullarında kadrolu Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yapan, 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip 6'sı bayan ve 6'sı erkek olarak belirlenen 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma neticesinde, öğretmenlerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin farkındalık seviyelerinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle dersin öğretim programı ve ders kaynaklarının da somut olmayan kültürel miras unsurlarını yeterli

oranda yer edinmediği kanısına varılmıştır. Somut olmayan kültürel miras unsurlarının artırılması kapsamında da bazı öneriler sunulmuştur.

Yerel tarih ile ilgili yapılan önemli tezlerden biri Dağ (2020)'in, “Annales Tarih Ekolü Ve Türkiye’de Yerel Tarih yazımı” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada Annales Ekolü’nün Türkiye’deki yerel tarih yazımına olan etkisi araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Annales Ekolü’nün yerel tarih çalışmalarında önemli bir edindiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de Sağ (2018)'in, “İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimine Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması” başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli uygulamaların etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, eylem araştırması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Karabük Safranbolu İlçesi’ndeki bir ilkokulun 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, etkinlik temelli eylem planı uygulamasının öğrencilerin kültürel miras öğelerine ilişkin farkındalıklarına olumlu şekilde etki ettiği görülmüştür. Ayrıca araştırma sonucundan hareketle eğitimcilere bu doğrultuda bazı öneriler de sunulmuştur.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan başka bir çalışma Taşdemir (2018)'in, “Ortaokul Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Mirasa Duyarlılık Değeri Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan MEB tarafından hazırlanmış Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını kültürel mirasa duyarlılık değeri bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında okutulan Sevgi Yayınları’na ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada doküman analiz tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kültür ve miras öğrenme alanı dışında kalan diğer öğrenme alanlarında kültürel miras öğelerine sınırlı bir şekilde yer verilmiş olup kültür ve miras öğrenme alanında öğrenci düzeyine uygun içerik ve görsellerle yer edindiği görülmüştür.

Yuvacı (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yerel Tarih İle İlgili Uygulamaları Ve Karşılaşılan Sorunlar- Sivas İli Örneği” başlıklı çalışmada ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını uygulamanın önemini belirtmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma evrenini, Sivas ili merkez, ilçeler ve

köylerinde görev yapan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan 361 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Sivas il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan toplam 143 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler soru form anketleri kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler dersi için yerel tarihin önemli olduğu ve ders sürecinde yerel tarihin uygulanması gerektiği ve derste yerel tarih öğretimi uygularken birçok güçlüklerle karşılaştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yerel tarih ilgili yapılan önemli tezlerden biri de Ulutaş (2018)'in, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği" başlıklı çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih etkinliklerine dayalı ders işlenmesinin öğrenci başarısına ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik düşüncelerine olan etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımına dayalı deneysel araştırma yöntemlerinden öntest-sontest kontrol gruplu modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim güz döneminde Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda eğitim gören bütün 5. Sınıflar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Sümer Ortaokulu ve Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıfta öğrenim gören 200 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Akademik Başarı Testi" ile "Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS v23.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi başarı düzeylerinin benzer olduğu ve Araştırma sonucunda yerel tarih yöntemiyle işlenen ilköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci başarılarında anlamlı artış gözlemlenmiştir. Uygulama sürecinde öğrencilerin derse yönelik ilgileri, yakın çevrelerine olan farkındalıkları, sınıf içi etkinliklere aktif katılma davranışlarında belirgin şekilde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öztaşçı (2017), "Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması" başlıklı çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretim yönteminin ne şekilde uygulanabileceğini, bu yöntemin öğrencilerin gelişimlerine faydasını ve bu süreçte yaşanan problemleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması ile modellenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında özel bir ortaokulun 6. sınıfında eğitim görmekte olan 22 öğrenci, bu öğrencilerin velileri ve

çalışmaya uygulayıcı öğretmen olarak katılan araştırmacılar oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ön algı-son algı açık uçlu anketi, araştırmacı ve öğrenci günlükleri, öğrenci proje ödevleri, öğrenci proje değerlendirme açık uçlu anketi ve veli açık uçlu anketi kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniği kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin tarih bilimine ve yerel tarih kavramına yönelik algılarında uygulanan yerel tarih proje deneyimi sonucunda önemli düzeyde bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Nitekim tarih öğretiminin nedenleri ve öğrencilerin tarih derslerine ilişkin algıları üzerine yapılan çalışmaların pek çoğu, kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinden kaynaklı olarak öğrencilerin tarih dersini sadece ezber dersi olarak gördüğünü ve bundan dolayı sıkıcı olarak tanımladıklarını göstermektedir. Yerel tarih öğretimine yönelik gerçekleştirilen çalışmaların öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağladığı sonucu saptanmıştır.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan birisi Pehlivan (2015)'ın, "Açık Ve Örgün Eğitim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, ortaokul açık öğretim ve örgün eğitim Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğretim programlarında Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada doküman incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programları ve örgün eğitim ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitapları ile açık öğretim Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Sınıfına ait ders notları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda örgün eğitim ve açık öğretim şeklinde analiz edildiği ve değerlendirildiği görülmüştür. Bu sonuçlar neticesinde örgün eğitim Sosyal Bilgiler ders kitaplarında üç sınıf kademesinde ele alındığı, 5. sınıf ders kitabında somut olmayan kültürel miras öğelerinin daha fazla yer aldığı ifade edilmiştir. Açık öğretim ders kitapları ve notlarında bu öğelerin yeterli düzeyde yer edinilmediği görülmüştür.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Avcı'nın (2014), "Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, kültürel miras konusunun Sosyal Bilgiler dersinde ne kadar yer verildiğine yönelik öğrenci ve öğretmenlerin kültürel miras konusundaki görüşlerini ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi kullanılmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim döneminde Ankara'da bulunan 15 ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, 7. sınıfta öğrenim

gören 40 öğrenci ve 34 Sosyal Bilgiler öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda kültürel miras konusunda öğretmen ve öğrencilerin konu hakkında bilgileri olduğu ve kültürel miras konusuna önemli gördükleri ve Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde olması gerektiği belirtilmiştir. Ders programı kapsamında yapılacak bazı eklemelerle etkililiği arttırılacağı sonucuna varılmıştır.

Kültürel Miras eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Yeşilbursa (2011)'nın, "Sosyal Bilgiler Dersinde Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Karşı Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi" başlıklı çalışmasıdır. Araştırma, ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin kültürel mirasa yönelik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada karma yöntem desenlerinden olan aşamalı açıklayıcı desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sincan Atatürk ilköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu Deney grubunda ve kontrol grubu olmak üzere toplam 76 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda nicel ve nitel bulgular şeklinde analiz edilip değerlendirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen tüm bulgular sonuçları desteklemiştir.

Yerel tarih ilgili yapılan önemli tezlerden Işık (2008)'ın, "İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih ile İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi" başlıklı çalışmada tarih konularının işlenmesinde yerel tarih öğretiminin önemini belirlemek ve yerel tarih konularının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada ön test son test deney kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırmanın Evrenini Erzurum ili, Pasinler ilçesi 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise; Erzurum ili, Pasinler ilçesindeki Mehmet Akif Ersoy ilköğretim Okulu 6. sınıf yerel tarih öğretiminin uygulandığı deney gurubu, geleneksel anlatım yöntemini kullanıldığı 6/A sınıfı kontrol gurubu olarak yansız seçim yoluyla atanmıştır. Araştırmada 50 sorudan oluşturulan çoktan seçmeli başarı testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak çözümlenmiştir. Yerel tarih öğretimi ile ilgili yapılan uygulama sonucunda öğrenciler aktif kılınarak daha somut ve daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği görülmüştür. Böylece öğrenciler çevresindeki tarihi araştırma ve incelemeye teşvik edilerek hem araştırma yeteneği geliştirilir hem de öğrenci çevresindeki tarihi öğrenirken aktif bir rol almış olur.

Yerel tarih ilgili yapılan önemli tezlerden bir diğeri de Göç (2008)'ün, “Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması; Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını uygulamanın önemini belirtmek ve Yozgat ilindeki ilköğretim okulları ikinci kademedeki görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimini kullanma durumları ve yerel tarih öğretiminin uygulanmasında karşılaşılan zorlukları incelemektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kaynak incelemesi ve literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Yozgat ili merkez okullarında ve merkeze bağlı köylerde ayrıca ilçeler ve ilçelere bağlı köy ilköğretim okullarında görev yapan 132 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, kendilerini mesleki yeterlilik açısından donanımlı gördükleri fakat görev yaptıkları bölgenin yerel tarihi hakkında gerekli bilgiye sahip olmadıkları, Sosyal Bilgiler revize edilen müfredat programlarını yerel tarih öğretimi açısından yeterli görmedikleri, yerel tarih ile ilgili görüşlere katılım sağladıkları, Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarihi yeterli olarak uygulamadıkları ve uygulamaya çalışırken bazı sorunlarla karşı karşıya kaldıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.4.2. Makaleler

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Batmaz ve Yurtbakan (2023)'in, “İlkokul Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Kültürel Miras Unsurları Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasıdır. Bu araştırmada, ilköğretim Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bulunan kültürel miras unsurlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında okutulan Türkçe ve Hayat Bilgisi 3. sınıf ile Türkçe ve Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders kitapları seçilmiş ve betimsel analiz ile verilerin analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda kültürel miras unsurlarından en çok sözlü gelenekler ve anlatımlara ağırlık verildiği ve bunların görsellerle desteklendiği sonucuna varılmıştır.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Demir (2023)'in, “Kültürel Miras Farkındalık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin kültürel mirasa yönelik farkındalıklarını tespit etmek için bir veri toplama aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik belli maddelerden oluşan madde havuzları oluşturulmuştur. Madde ölçekleri öğrencilere uygulanmış ve

ölçekten elde edilen veriler sonucunda ölçeğin ortaokul öğrencilerinin kültürel mirasa yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada bu amaca yönelikte yeni ölçme araçlarının geliştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri olan Dülğaroğlu (2022)'nin, “Bir Kültürel Miras Değeri Olan Göbeklitepe Ören Yeri'nin Marka Kişiliği” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, Göbeklitepe Ören Yeri'nin marka kişiliğın ziyaretçilerin görüşleri neticesinde tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yöntemi olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda Göbeklitepe Ören Yeri'nin marka kişiliğının özgünlük-heyecan, yetkinlik ve seçkinlik-sağlamlık olmak üzere üç boyut ile ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda sonuçların ölçeklerle anlamlı ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Ayrıca bazı kamu kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmuştur.

Yerel tarih ile ilgili yapılan önemli çalışmalardan biri Aktın ve Karaçalı Taze (2021)'nin, “Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesinde Yerel Tarih: Sinop Tarih Mekân ve Müzeleri” başlıklı makaledir. Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih çalışmaları deneyimlerini ve planlayıp gerçekleştirdikleri tarihi mekân ve müze gezileriyle tarihsel düşünme becerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 3. sınıf 13 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verileri uygulama sonrası öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilmiştir. Veriler içerik analiz tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları öğrencilerin, tarihsel sorgulama, kanıt değerlendirme, tarihsel kavrama, değişim ve sürekliliği algılama, neden sonuç ilişkisi kurma ve kronolojik düşünme gibi önemli tarihsel düşünme becerilerini edindiğini ortaya koymuştur. Aynı zamanda bu sonuçlar öğretmen adaylarının ulusal tarihe ve Sinop yerel tarihine ilişkin akademik bilgi düzeylerinin de arttığını göstermiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçları katılımcıların çalışmalarında kütüphane, müze vb. kurumlarda bilgi verici yerel tarih kaynakların eksiki nedeniyle ilgili kurumlarda çalışan görevlilerden ve internet kaynaklarından bilgi edinmeye çalıştıklarını göstermiştir. Fakat kurumlarda çalışan görevlilerin kurum hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve internette yeterli ve tutarlı bilgiye erişememe nedeniyle katılımcıların yerel tarih çalışmalarında zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yerel tarihi ile ilgili yapılan önemli makalelerden bir diğeri Çapar ve Şenşekerçi (2021)'nin, “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihsel Çevrenin Tarih Öğretiminde Kullanımına Yönelik Yaklaşımları” başlıklı çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler derslerinde tarihsel çevrenin kullanımına yönelik tutum, görüş ve fırsatlarını ayrıntılı biçimde belirlemek ve tarihsel çevrede öğretimin önündeki engelleri aşmaya yardımcı olabilecek öneriler geliştirme amacına yönelik olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup olgu bilim deseninde yürütülmüş ve betimsel analiz olarak modellenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu Çanakkale ilindeki alt, orta ve üst gelir gruplarını temsil eden 6 ortaokulda görevli 14 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler tarihsel çevrede tarih öğretiminin bir öğretim yöntemi olduğunu, fakat bu yöntemin uygulanmasının önünde de “yasal izinler ve bürokratik formaliteler, sanal müze altyapısının yetersizliği, finansal sorunlar, sınıf mevcutlarının kalabalık olması” gibi pek çok sayıda güçlüğün bulunduğu belirtmektedirler.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Avcı ve Taşer (2020)'in, “Sosyal Bilgiler Dersinde Kültür ve Miras Öğrenme Alanının Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üzerinden İncelenmesi” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada 4,5,6 ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler öğretim programı 2005 ve 2018 öğretim programı karşılaştırmalı olarak ele alınmış, kazanım ve içeriklerden bahsedilmiştir. Çalışma sonucunda somut olmayan kültürel miras öğeleri yer aldığı görülmüştür. Ders kitaplarında somut kültürel miras öğelerine de yer verildiği fakat bunun yeterli ölçüde olmadığına dikkat çekilmiştir. Bu sebeple Kültür ve Miras öğrenme alanının oldukça önemli olduğu ve daha fazla üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de Tuncel ve Altuntaş (2020)'in, “İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Kültürel Miras Algısı: Göstergebilimsel Bir Analiz” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik kültürel miras kavramına ilişkin algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak göstergebilimsel analiz kullanılmıştır. Çalışma grubu 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan bir devlet okulunda eğitim görmekte olan 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin kültürel miras algılarının çoğunlukla somut olan kültürel miras

öğelerinden oluştuğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bununla birlikte soyut olan kültürel miras öğelerinin de var olduğu görülmektedir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan birisi de Yıldız ve Ceran (2020)'in, "5. ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmada 5. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada doküman incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda kültürel mirasın her sınıf düzeyinde önemli olduğu, Kültürel miras unsurlarının eğitim aracılığıyla iletebileceği ve kültürel miras unsurlarına gereken önemin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Demirezen ve Aktaş (2020)'in, "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmalarıdır. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kırşehir il merkezinde görev yapan 20 Sosyal Bilgiler öğretmenleri çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirası tanımlayabildikleri ve bunun korunması, öğrencilere aktarılması hususunda önemli olduğu görülmüştür.

Yerel tarihi ile ilgili yapılan önemli makalelerden biri de Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel (2020)'in, "Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanmak: Yanı Başında Olan Geçmiş Görmek ve Duyumsamak" başlıklı çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretim yönteminin nasıl uygulanabileceğini, uygulanan bu yöntemin öğrencilerin gelişimlerine etkisini ve uygulama sürecinde karşılaşılan problemleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup eylem araştırması olarak modellenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu "amaçlı örnekleme" yöntemlerinden "ölçüt örnekleme" kullanılmıştır. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin, araştırma öncesindeki tarih ve yerel tarih kavramına ilişkin algılarında göreceli bir farklılaşmanın gözlemlendiği ortaya çıkmıştır. Yerel tarih öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına, kişisel ve sosyal gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu ilişkin öğrenci, veli ve araştırmacı görüşleriyle belirlenmiştir.

Yerel tarihi ile ilgili yapılan önemli makalelerden biri Mert ve Beldağ (2019)'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü ve Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerde Farkındalık Oluşmasına Etkisi" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde kültür ve miras öğrenme alanında yer alan sözlü ve yerel tarih uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmaktır. Araştırma nitel araştırma çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 4. sınıfta öğrenim gören 13 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu dokuz maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın nitel sonuçlarına göre öğrencilerin genel olarak sözlü ve yerel tarih etkinliklerinin uygulamalarına ilişkin olumlu görüş belirttikleri görülmüştür.

Yerel tarih ile ilgili Yılmaz ve Başkaya (2019)'nın, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Öğelerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin kullanılması gerektiğinin önemini vurgulamışlardır.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Dere (2019)'nin, "Kültürel Mirası Belgeleyerek Öğrenme: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Saha Tecrübeleri" başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, kültürel miras öğeleriyle ilgili belgeseller hazırlayan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tecrübelerini değerlendirmektir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomonoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 27 Sosyal Bilgiler öğretmen adayından (17 kadın, 10 erkek) oluşmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin kültürel mirası çoğunlukla somut öğeler şeklinde algıladıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca belgeleyerek öğrenmenin sürece olumlu katkılar sunmuştur.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Sağ ve Ünal (2019)'ın, "İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimine Yönelik Etkinlik Temelli Bir

Eylem Araştırması” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli uygulamaların etkilerini incelemektir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen somut olmayan kültürel miras eğitimine ilişkin bu uygulamalı çalışmada eylem araştırması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Karabük Safranbolu İlçesi’ndeki bir ilkokulun 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Anket, gözlem, öz değerlendirme ve günlük veri toplama araçları kullanılmıştır. Araştırmada etkinlik temelli bir eylem planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde, 4. sınıf öğrencilerinde somut olmayan kültürel mirasa ilişkin önemli ölçüde farkındalığın geliştiği ve somut olmayan kültürel miras öğelerini başarılı bir şekilde tanımlayabildikleri tespit edilmiştir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Sağ ve Ünal (2019)’ın, “Öğrencilerin Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin Farkındalıklarının Belirlenmesi” başlıklı çalışmalarıdır. Araştırmanın amacı, Safranbolu’da bir devlet okulunda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin, somut olmayan kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada durum çalışması kullanılmıştır. Bu amaç kapsamında katılımcılarla görüşmeler sağlanmıştır. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemi ile sağlanmıştır. Verilerden elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının olmadığı elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre somut olmayan kültürel miras öğretimi doğrultusunda bazı uygulamalı çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Yerel tarih ile ilgili Üztemur, Dinç ve Acun (2018)’un, “Yer Temelli Eğitim Yaklaşımı ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Yansımaları” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, yerel temelli eğitim yaklaşımının Sosyal Bilgiler öğretim programlarındaki yeri ve önemini analiz ederek Sosyal Bilgiler programının YTE’ye ne derecede yer verdiğini ortaya koymaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretim programlarının ilgili kısımları (genel amaçlar, programın genel yaklaşımı, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, değerler, beceriler, kavramlar) YTE yaklaşımına yer verme durumuna göre ayrıntılı incelenmiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup doküman incelenmesi olarak modellenmiştir. Çalışmada veri olarak 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları ele alınmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda YTE yaklaşımının Sosyal Bilgiler programlarında çok fazla yer almadığını göstermektedir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Polat ve Bekdemir (2017)'in, "4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanındaki Ders İşleniş Sürecinin incelenmesi" başlıklı çalışmalarıdır. Araştırmanın amacı, 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların ders işleniş sürecini incelemektir. Araştırma amacına yönelik olarak Ağrı ilinde yer alan 1'i devlet okulu ve 1'i özel okul olmak üzere 2 okuldaki ders işleniş süreci incelenmiştir. Araştırmada yöntem olarak betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemidir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda her iki okulun ders işleniş sürecinin benzerlik ve farklılık gösteren noktalarının olduğu ortaya konulmuştur. Öğretmenlere ders işleniş sürecine yönelik mevcut koşullarda iyileştirme çalışmalarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Bülbül (2016)'ün, "Müze ile Eğitim Yoluyla Ortaokul Öğrencilerinde Kültürel Miras Bilinci Oluşturma" başlıklı çalışmasıdır. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerine kültürel mirasın müze ile eğitim yoluyla nasıl aktarılabilirliğine ilişkin planlı bir müze gezisi örneği hazırlanmıştır. Araştırma, temel nitel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Araştırmanın verileri doküman incelemesi ile elde edilmiş, veriler betimsel analiz tekniğinden hareketle çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, kültürel öğelerin öğretiminde müzelerden aktif yararlanılmasının olumlu özellikler yansıttığı görülmüştür.

Yerel tarih ile ilgili Akçalı ve Aslan (2016)'ın, "Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kullanımının Akademik Başarıya ve Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi" başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, 10. sınıf Tarih dersinde yerel tarih kaynaklarına dayalı etkinlikleri kullanmanın öğrencilerin akademik başarılarına ve tarihsel düşünme becerilerine etkisinin ortaya konması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntemle dayalı modellenmiş olup araştırmada ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmanın araştırma grubu İzmir il sınırları içinde bulunan bir lisede 2011-2012 eğitim-öğretim yılının bahar yarısında, 10. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplanan veriler SPSS 13.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda yerel tarih etkinlikleriyle ders işlenen deney grubu öğrencilerinin, geleneksel yöntemle ders işlenen kontrol grubu öğrencilerinin başarı

düzeyleri ön testten son teste artış göstermiş ve kullanılan yerel tarih etkinliklerinin öğrenci başarısını arttırmada geleneksel metotlara karşı daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yerel tarih ile ilgili Avcı ve Öner (2015)'in, “Tarihi Mekânlar ile Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler derslerinde tarihsel çevrenin kullanımına yönelik tutum, görüş ve imkanlarını detaylı şekilde belirlemek ve tarihsel çevrede öğretimin önündeki engelleri aşmaya yardımcı olabilecek öneriler geliştirmek amacıyla yönelik olarak belirlenmiştir. Çalışmada nitel araştırma deseni olan betimsel araştırma biçiminde modellenmiştir. Araştırmanın Çalışma grubu Antalya, Bolu, Adıyaman, Ardahan, Artvin, Bitlis, Düzce, İstanbul, Kahramanmaraş, Kocaeli, Ordu, Mardin, Samsun, Şırnak ve Trabzon illerinde görev yapmakta olan 25 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihsel Çevrenin Tarih Öğretiminde Kullanımına Yönelik Yaklaşımları” başlıklı çalışmasıdır. Toplanan veriler “Görüşme Formu” aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, tarihi mekânlarla öğretim yöntemini Sosyal bilgiler dersinde önemli gördükleri ve bu mekânların Sosyal Bilgilerde tarihi mekânlarla öğretim yönteminin öğrenciye sağlayacağı katkılar açısından faydalı olduğunu ancak bu yöntemin uygulanması bakımından yasal engellerle karşılaştıkları yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Külcü (2015)'nün, “Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada kültürel miras kavramının eğitimde önemi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Kültürel mirasın gelecek nesillere ulaştırılmasında ve korunmasında eğitimin rolü ön plana çıkarılmıştır.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Sidekli ve Karaca (2013)'nın, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel, Kültürel Miras Öğelerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesindeki Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliğinde eğitim görmekte olan 141 (68 bayan 73 bay) öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulguları göre öğretmen adayları; Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin olumlu bakış açısı yansıtmaktadırlar. Sosyal Bilgiler dersi ile yerel kültür öğelerinin

bağdaştırılabileceği ve Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel kültürel miras öğelerinin etkili olabileceğine yönelik olumlu görüş belirttikleri gözlemlenmiştir.

Kültürel Miras ile ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri Çengelci (2012)'nin, “Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanım ve etkinlik örneklerini incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda somut olmayan kültürel mirasa ilişkin en fazla kazanım ve etkinlik örneğinin 7. sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer edildiği belirtilmiştir. Araştırmada somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanım ve etkinlik örneklerinin en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanında olduğu, daha sonra Küresel Bağlantılar öğrenme alanı ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında toplanıldığı görülmüştür.

Yerel tarih ile ilgili Gökkaya ve Yeşilbursa (2009)'nın, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı ilköğretim Sosyal Bilgiler dersindeki tarih konularını öğretirken Tarihi yerleri kullanmanın akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi geleneksel yöntemle (anlatım yöntemi) karşılaştırarak öğrencilerde tarih bilinci oluşturmak amaçlanmaktadır. Araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bursa ili, İnegöl ilçesindeki İstaş Kentaş İlköğretim Okulu 6. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler öntest, sontest ve kalıcılık testinden aldıkları puanlar SSPS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrenciler, sontest ve kalıcılık testi puanları arasındaki farka göre kontrol grubundaki öğrencilere göre daha az bilgiyi unuttuklarını göstermektedir. Akademik başarının arttığı, tarih derslerinin daha eğlenceli geçtiği, görme, işitme ve dokunma duyularına hitap ettiğinden kalıcılığın arttığı sonucuna varılmıştır.

Yerel tarih ilgili yapılan önemli makalelerden bir diğeri de Yeşilbursa (2008)'nin, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımı” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmanın amacı Tarihi yerlerle öğretim yöntemi ile öğrencileri araştırmaya ve düşünmeye sevk etmektir. Tarihi yerlerle öğretim öğrencilerin bilgi, beceri, analiz ve değerlendirmelerle yeteneklerini geliştirmektir. Öğrencilerin görerek ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma

sonucunda Tarihi yerlerle ğretim hem zamandan hem de maddi olarak tasarruf sağlar ve sayesinde öğrenciler gidemeyecekleri ya da göremeyecekleri yerler hakkında bile bilgi sahibi olurlar.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada öğrencilerin Göbeklitepe'ye yönelik tarihi anlatıları ve etkinlikler vasıtası ile kültürel miras eğitime yönelik deneyimlerinin incelenmesi amaçlandığından bu araştırmanın deseni durum çalışması olarak belirlenmiştir. Durum çalışmasında konu, bir birey, kurum, grup ya da ortama ilişkin farklı durumlar olabilir. Çalışmanın amacı, duruma ilişkin sonuçlar ortaya kayabilmektir. Çalışmanın temel özelliği, duruma ilişkin etkenleri derinliğine bütüncül bir şekilde araştırmaktır. Bu nedenle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşularak birbirini teyit edecek zengin içerikli verilere ulaşılır. Fakat sonuçların evrene genellemesi söz konusu değildir. Ancak duruma ilişkin sonuçların benzer durumların anlaşılmasına örnek olması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 83). Bu çalışmada durum çalışması desenlerinden “araşsal durum çalışması yöntemi” tercih edilmiştir. Bu yöntemde “araştırmacı ele alınan olgunun neden ve nasıl işlediği ile ilgilenir. Bir açıklama ortaya koymak bu durum çalışması deseninde ana amaçtır” (Johnson ve Christensen, 2014, s. 397).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir devlet okulunda öğrenim gören ortaokul 5. sınıf düzeyinde 22 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumları ayrıntılı çalışmaya olanak sağlamaktadır. Başlıca amaçlı örnekleme yöntemlerinden bir olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Convenience sampling) örnekleme kolay ulaşılabilmesi ve maliyetinin az olması nedeniyle tercih edilmiştir. Çalışma grubunun etkinliklere katılım sayısı öğrencilerin derse gelmemesi, etkinliklere katılım gönüllülük esasına dayalı olması nedeniyle öğrencilerin etkinliklere katılmaktan vazgeçmesi ve etkinlik sonuçlarının amaç dışı olması nedeniyle değişmiştir. Araştırmada öğrenciler Ö1, Ö2 kod isimleriyle tanımlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu başlık altında araştırmanın veri toplama tekniklerine yer verilerek veri toplama süreci anlatılmıştır.

3.3.2. Dökümanlar

Çalışmada veri toplama aracı olarak birtakım dokümanlar kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013, s. 218) öğrenci ders ödevleri ve sınavlarının eğitim araştırmalarında veri kaynağı olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir. Öğrencilere ait etkinlik ve çalışma kâğıtları bu çalışmanın dokümanlarını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada etkinlik kapsamındaki veri toplama aracı olarak kullanılan dokümanlar şunlardır;

Konuşan Tabletler: Öğrencilerin kil çalışmasında Göbeklitepe’yi temsilen ortaya koydukları obje ve figürlerdir (Bkz. Ek 5-8).

Konuşan Tabletler Çalışma Kâğıdı: Bu etkinliğin ilk aşamasında öğrencilerin Göbeklitepe’ye ait obje ve figürleri kil hamuru ile yapmalarını istemiştir. İkinci aşamada modelledikleri obje ya da figürün canlanması halinde bize kendisiyle ilgili neler anlatacağını verilen çalışma kâğıdına aktarmaları istenmiştir (Bkz. Ek 9).

Öğrenci Günlükleri: Öğrenci günlükleri Göbeklitepe gezisinde öğrencilerin neler yaşayıp, neler hissettikleri ve neler öğrendiklerine yönelik görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır. Bu günlüklerde öğrencilerin hazırlanan sorulara cevap vermeleri istenmiştir (Bkz. Ek 10).

Göbeklitepe Gazetesi: Bu etkinlikte öğrencilerden küçük gruplara ayrılıp kendilerine verilen fotoğraflardan birer gazete oluşturmaları istenmiştir (Bkz Ek 11-13).

Metafor Çalışması: Bu etkinlikte veriler araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış soru formuyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu metafor(mecaz) araştırmalarında en fazla tercih edilen veri toplama araçlarının başında gelmektedir. Formda öğrencilerinin “Göbeklitepe” kavramına ilişkin algılarını mecaz aracılığı ile tespit etmek amaçlanmıştır. Metafor; öğrenmeyi kolaylaştıran, soyut kavramları somutlaştırmaya yarayan, söylenmek isteneni daha az sözcükle söylemeye olanak tanıyan ve zihinlerdeki resimlerin ortaya çıkarılmasını sağlayan bir araç olarak tanımlanmıştır (Yücel-Cengiz ve Ekici, 2019). Metafor betimleme amacıyla kullanıldığında bir durum olay veya olguyu resmederek betimleme özelliğine sahiptir. Bu şekilde veri toplamak toplanan verilerin analizini yapmak açısından daha kolay olacaktır. Çünkü yapılan benzetmeleri belli temalar altında toplamak daha mümkündür. Metafor sağladığı bunca kolaylıkların yanı sıra çalışılan konu, durum ve olay hakkında çok zengin bir resim

sunarak görsel imaj sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Veri toplama aracının hazırlanmasında metaforun konusunu ve metafor ile kaynağı arasındaki ilişkiyi belirlemek için “gibi”, metaforun neden oluşturulduğuna ilişkin açıklama yapılması için “çünkü” ifadeleri kullanılmıştır (Tok, 2018). Yıldırım ve Şimşek (2013), metaforun kendisinin, tek başına metaforun betimsel ve görsel gücünü yeteri kadar ortaya çıkaramayacağını, bunu takiben mutlaka “niçin” veya “neden” sorusunun sorulması gerektiğini belirtmektedir. Bu çerçevede hazırlanan soru formda öğrencilerin “Göbeklitepe” kavramına ilişkin algılarını belirlemek için her bir öğrenciye “Göbeklitepe” ... ya / ye benzer. Çünkü...” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bu şekilde “çünkü” kavramına yer verilerek katılımcıların kendi metaforları için bir “gerekçe” sunmaları istenmiştir. Bu soru ile, Göbeklitepe kavramına yönelik öğrenci algılarının detaylı şekilde belirlenebilmesi hedeflenmiştir. Öğrenciler eksik bırakılmış bu formu 8 dakika içinde doldurmuşlardır.

Öz Değerlendirme Formu: Öğrencilerin kendi öğrenmelerini değerlendirmeleri için 8 maddelik üçlü likertli “Kesinlikle Katılıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılmıyorum” ifadelerini içeren öz değerlendirme formu hazırlanmıştır. Göbeklitepe etkinliklerinin sonunda öğrencilerin kendilerini bu formla değerlendirmeleri istenmiştir (Bkz. Ek 14).

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Veri toplama sürecinde araştırmacının kendini tanıtmayı, araştırma süreci hakkında bilgi verilmesi daha sonra ise öğrencilerine Göbeklitepe sunumunun yapılmasının ardından etkinlik çalışmalarına geçilmiştir. Okulun fiziksel koşulları Şanlıurfa’ya yakın konumda olması, gerekli gezi planının yapılması fakat gerekli işlemlerinin ve gerekli izinlerin alınmasının zaman alıcı olmasından dolayı etkinlikler şeklinde veriler alınmıştır. Öğrencilerin hazır bulunuşlukları ve özellikle rafadan tayfa çizgi filmini izlemeleri veri toplama sürecini kolaylaştırmıştır. Veri toplama süreci sınıf içi dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Aşağıda bu aşamalara ilişkin ayrıntılara yer verilmiştir:

1. **Kazanım ve Konunun Seçilmesi:** Araştırmanın birinci aşamasında araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (2018) “Kültürel Miras” eğitimine yönelik kazanım belirlenmiştir. En uygun kazanım yerel tarihi çevreyi içermesi nedeniyle 5. sınıf düzeyinde “Kültür ve Miras” öğrenme alanında “SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır” kazanımı tercih edilmiştir.

2. **Literatür Taraması ve Kaynakların Seçimi:** İkinci aşamada Göbeklitepe hakkında bilgi verici yazılı ve görsel kaynaklar bulmak amaçlanmıştır. Ulaşılan kaynaklar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kaynaklardan etkinliğe dahil edilecek yazılı ve görsel içerikli kaynaklar belirlenmiştir.
3. **Veri Toplama Araçları ve Etkinliklerin Tasarlanması:** Göbeklitepe'ye ilişkin incelenen yazılı ve görsel kaynaklardan görsel içerikli sunumlar, bilgi notları, çalışma kâğıtları, öz değerlendirme formları, gazete etkinliği için çalışma kâğıdı ve öğrenci günlükleri hazırlanmıştır (Bkz. Ayrıntılı bilgi için Veri Toplama Araçları).
4. **Uygulama Süreci:** 2022-2023 Güz Dönemi Eğitim-öğretim yılında araştırmada uygulamaların gerçekleştirileceği okul ve örneklem belirlenip gerekli etik izinler (Bkz. Ek 1, Ek 2) alınmıştır. Araştırmacı etkinlikleri kendi okulunda ve girdiği sınıfların birinde 8 ders saati içerisinde gerçekleştirmiştir Tablo 3.1'de 8 saatlik veri toplama süreci ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Tablo 3.1. Araştırma verilerinin toplanma süreci

Tarih	Süre	Konu	Etkinlik
07 Kasım Pazartesi 2022	2 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Konuşan Tabletler
11 Kasım Cuma 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Konuşan Tabletler Çalışma Kağıdı
14 Kasım Pazartesi 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Göbeklitepe Gazetesi
14 Kasım Pazartesi 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Göbeklitepe Gazetesi
18 Kasım Cuma 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Metafor Çalışması
21 Kasım Pazartesi 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Öğrenci Günlükleri
25 Kasım Cuma 2022	1 ders	Çevremizdeki güzellikler.	Öz Değerlendirme Formu

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Veriler içerik analizi ve betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir (Bkz. Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Araştırma verileri ve verilerin analiz şekli

Veri Toplama Araçları	İçerik Analizi	Betimsel Analiz	Basit İstatistik Analizler
Konuşan Tabletler			✓
Konuşan Tabletler Çalışma Kağıdı	✓		
Göbeklitepe Öğrenci Günlüğü	✓		
Göbeklitepe Gazetesi		✓	
Göbeklitepe Metafor Çalışması	✓		
Öz Değerlendirme Formu		✓	✓

Analiz türlerine alt başlıklar halinde aşağıda yer verilmiştir.

3.5.1. İçerik Analiz

Öğrencilere ait “Konuşan Tabletler Çalışma Kağıdı”, “Göbeklitepe Öğrenci Günlükleri” ve “Göbeklitepe Metafor Çalışması” etkinliklerinden elde edilen veriler içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda içerik analizi konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizinde temelde yapılan işlem; birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Her bir öğrencinin bir soruya verdiği orijinal fikirlerden kodlar, bu kodlardan benzer olanların içeriği doğrultusunda alt kategoriler, benzer alt kategoriler gruplandırılarak kategorilere yer verilmiştir.

İçerik analizinde amaç görüşme verilerini etkili şekilde yansıtarak, doğrudan alıntılarla betimlemek ve sonuçlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu amaç kapsamında görüşme formundaki her bir soruya ilişkin görüşler okunarak sistematik kodlamaya geçilmiştir. Kodlamalarda kodlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan kategoriler oluşturulmuş, bu kategorilerden temalara ulaşılmıştır. Analizlerde çalışma kağıdından, öğrenci günlüklerinden, metafor çalışmasından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Örneğin “Konuşan Tabletler Çalışma Kağıdı”nda öğrencilere kil tabletlerinde modelledikleri obje ya da figürün bize Göbeklitepe’yle ilgili hangi bilgileri aktarabileceği sorulmuştur. Çalışma kağıdından ilgili soruya verilen yanıtlardan kodlar, kodlardan kategoriler oluşturulmuştur.

Tablo 3.3. Konuşan tabletler çalışma kâğıdı içerik analizi-örneği

Kategori	Kodlar	Öğrenci Görüşleri
Göbeklitepe gizemin sürekliliği	Gizemin belirsizliği	“Göbeklitepeyi, gizemi anlatırdı” (Ö19). “Özellikliğini, gizemini ve kimin yaptığını söylerdi” (Ö15).
Göbeklitepe gizemin açığa çıkışı	Deprem yeni bilgi Tapınak taşlarına ait ilgi	“Konuşsaydı tapınakçı insanlar yaptı derdi. Orda deprem oldu derdi ve her şey yıkıldı” (Ö3). “Göbeklitepe’de bilinmeyen gizemleri ve tapınak taşları bana ordaki tam gizemleri anlatırdı” (Ö7).
Göbeklitepe’de cevap bekleyen sorular	Ejder ve tapınak yaşamı merak Yaşanılan yeri ve yapılışı merak Objeye ve figürleri merak	“... İnsanlar nasıldı. Ejder heykelleri nasıl yapıldı. Tapınakta gizemli bir oda varmış o odanın kapısı yokmuş ve o odaya kimse giremiyormuş. Saklanma odasıymış” (Ö10). “Nasıl bir yer olduğunu, ilginç şeyler olduğunu, onları nasıl yaptıklarını hayatta kaldıklarını” (Ö11). “Gizemlerini, Te harfinin gizemini, o zamanın insanların anlatırdı. Tilkileri, aslanları niye yaptılar” (Ö13) “Ben niye te harfiyim” (Ö21).

“Göbeklitepe Öğrenci Günlüğü”nde yer alan sorulardan biri olan “Göbeklitepe ile ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen öğrenci görüşlerinin kodlaması ve kategorileştirilmesine yönelik içerik analizi Tablo 3.4’te yer almaktadır.

Tablo 3.4 Göbeklitepe öğrenci günlüğü içerik analizi örneği

Kategoriler	Kod	Öğrenci Görüşleri
Tarihi eserler	Tarihi yapı Tarihi obje Tarihi oje ve yapı	Ö3. “Eskiden kalma yapılar” Ö11. “Tarihi eserler.” Ö10. “Heykeller ve Tarihi eserler
Hayvanlar	Ejder Aslan Tilki	Ö2. “Komod[o] ejderhası beni etkiledi.” Ö9. “Aslan.” Ö21. “Tilkiler.”
T Harfi	Harf	Ö1. “T harfinden etkilendim.” Ö14. “T harfi” Ö22. “T harfi beni çok etkiledi.”
Göbeklitepe İnsanları	Kral Göbeklitepede yaşayanlar	Ö13. “Göbeklitepe’nin kralından.” Ö15. “İnsanların nasıl Göbeklitepe’yi yaptıklarından”.
Taş yapıtlar	Taş Taş ve çizimleri	Ö8. “Gizemli taşlar.” Ö19. “Taşlar ve üzerindeki resimlerden.”

“Göbeklitepe Metafor Çalışması”nda öğrencilerin “Göbeklitepe” kavramına ilişkin algılarını belirlemek için her bir öğrenciye “Göbeklitepe”..... ya / ye benzer. Çünkü.....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. 21 öğrencinin görüşlerinde 17 adet metafor belirlenmiştir. Benzerlik gösteren metaforlar gruplandırılmıştır. Son olarak her metafor imgesinin Göbeklitepe olgusunu nasıl kavramsallaştırdığına bakılmıştır. Bu

aşamada, öğrenciler tarafından üretilen her metafor imgesi ve metafora yönelik nedensel açıklama aralarındaki ilişki bakımından belli bir kategori ile tanımlanmıştır. Örneğin; “Şişman bir göbeğe benzer” Çünkü Göbeği şişman olduğu için” (Ö2) ifadesinde “Göbek” metaforu gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde “Fiziksel Özellikleriyle Göbeklitepe” kategorisi altında gruplandırılmıştır. Öğrencilerin “Göbeklitepe” ismine yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından 2 kavramsal kategori altında toplandığı görülmüştür. Tarihi mekân Göbeklitepe ve fiziksel özellikleriyle Göbeklitepe. “Göbeklitepe Metafor Çalışması”nda araştırmasında veri analizi sırasında kodlama tutarlığını sağlamak için iki araştırmacı tarafından kodlama yapılmıştır. İki kodlama arasında karşılaştırma yapılmıştır (Miles ve Huberman, 2016). İki kodlama arasındaki uyum oranı 0,95 olarak elde edilmiştir. Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için ve tablolara yansıyan kategorileri desteklemek amacıyla öğrenciler tarafından üretilen metaforların nedensel açıklamaları doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur. Ayrıca aktarılabiliirliği artıran adımlardan biri olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bununla birlikte etik açıdan doğru olmayacağı düşünülerek öğrencilerin isimlerine yer verilmemiş, onun yerine katılımcılar okullarına göre Ö1, Ö2 ve Ö3 olarak kodlanmış. Bu şekilde katılımcılar Ö1, Ö2 ve Ö3 şeklinde isimlendirilmiştir.

3.5.2. Betimsel Analiz

Araştırmada öğrenci ürünleri Göbeklitepe Gazetelerinden elde edilen veriler, betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önce belirlenmiş temalara ya da araştırma sorularının boyutlarına göre özenli bir şekilde sunulur. Betimsel analizde verileri çarpıcı bir biçimde yansıtmak için doğrudan alıntılara sık yer verilir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır ve neden sonuç ilişkisi içerisinde irdelenerek sonuçlara ulaşılır. Bu tür analizde amaç okuyucuya bulguları özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). “Göbeklitepe Gazetesi” etkinliğinden elde edilen 6 gazete verilerden yola çıkarak 4 tema oluşturuldu; Göbeklitepe’den bilgi verici haberler, Cevap bekleyen sorular, Gizemli tarihin kalıntıları ve Eserlerin korunduğu mekân müze teması. Bu tematik çerçeveye göre elde edilen veriler okunup düzenlenerek bulgulara doğrudan alıntılarla desteklendi. Bulgular kolay anlaşılır bir dille yazılmaya çalışıldı ve neden sonuç ilişkisi içerisinde açıklandı.

Örneğin “Gizemli Tarihin Kalıntıları” teması ile ilgili betimsel analiz örneği (Bkz. Görsel 3.1.)

4.3.1 Gizemli Tarihin Kalıntıları

İncelenen altı gazetenin “Göbekli Tepede İlginç Yaşam”, “Göbekli Tepe’de Tanrı Yaşamı” ve “Göbekli Tepe Gizemleri” başlıklı üç gazetede Göbekli Tepe’nin gizemli tarihinin vurgulandığı ve kalıntıların önne çıkarıldığı ifadeler ve görsellere rastlanmaktadır. Bu gazetelerdeki görseller ve ifadeler aşağıda yer verilmektedir:

Görsel 4.2 “Göbekli Tepe Gizemleri” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.2 incelendiğinde söz konusu gazetede Göbekli Tepe yapı topluluğu ve Hitit ve Göbekli Tepe Aslanlarının bir arada “Gizlenmiş Tarih” başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Gazetede ilgili başlık altında aşağıdaki ifadeler rastlanmaktadır:

Jüri Jüri! olan dışı gizemli gizemler Jüri Jüri Dünya'da hiç bilinmeyen tarih eserleri yazılıyor. Yukarıda okuyunuz. Göbekli tepesi anlatan en büyük şa eserler.

Gazetedeki metinde dünyada hiç bilinmeyen tarihi eserleri anlatan yazının kendi gazetelerinde bulunduğu ifade edilmektedir.

Görsel 3.1. “Gizemli Tarihin Kalıntıları” teması ile ilgili betimsel analiz örneği

3.5.3 Betimsel İstatistik Analizi

Araştırmada “Konuşan Tabletler” etkinliğinde ortaya çıkan ürünler ve Öz Değerlendirme formundan elde edilen sonuçlar betimsel istatistik analizi ile analiz edilmiştir. Betimsel istatistik yöntemi karmaşık ve düzensiz olan verilerin anlaşılır hale dönüştürülmesini sağlar (Özgüven, 1994, s. 50). “Konuşan Tabletler” etkinliğinde öğrencilerin kille modelledikleri 35 ürün benzerlik taşıdıkları hayvan ve objeye göre sınıflandırılmıştır. Devamında aynı ürünün yapılma sıklığı frekans analizine tabi tutulmuş sonuçları tablolastırılarak okuyucuya sunulmuştur. Öğrencilerin kendi öğrenmelerini değerlendirdikleri “Öz Değerlendirme” formunda üçlü likertli “Kesinlikle Katılıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılmıyorum” ifadelerinin öğrenci sayısına göre cevaplanma oranı frekans analizi yapılarak tablolastırılmış ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapılarak okuyucuya sunulmuştur. Elde edilen veriler kültürel miras eğitiminin sonuçlarının öğrenci gözünden değerlendirilmesini sağlamıştır.

3.5.3. Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel bir araştırmada elde edilen verilerin ayrıntılı olarak raporlanması ve araştırma sonuçlarına ne şekilde ve nasıl ulaşıldığının açıklanması geçerliğin önemli ölçütlerinden birisidir. Bu çalışmada araştırmanın iç geçerliğini artırmak amacıyla araştırma süreci ayrıntılı olarak aktarılmış ve veri toplama araçları, toplanan veriler, verilerin nasıl analiz edildiği detaylı olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Dış geçerliğini artırmak için araştırmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgiler, öğrenci ürünleri gazeteler, kille modellenen objelere etkinliklerden görüntülerle yer verilmiştir. Bu şekilde ekler bölümüne gerekli dokümanlar eklenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bulgular sunulurken öğrencilerin doğrudan ifadeleri orijinaline sadık kalınarak okuyucuya aktarılmıştır. Çalışmada iç güvenirliliği (tutarlılık) sağlamak amacıyla, araştırmacının rolü net bir şekilde belirtilmiş, veriler araştırmanın amacına uygun olarak toplanmış, araştırmanın sonuçları detaylı şekilde açıklanmıştır. Ayrıca yapılan analiz sonrası elde edilen bulgular bir alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir (Yalman ve Uzunöz, 2021, s. 113).

Araştırmanın iç güvenirliliğini artırmak için strateji olarak *Üçgenleme (triangulation) Tekniği* kullanılmıştır. Üçgenleme “iki ya da daha fazla veri toplama yönteminin (örneğin, görüşmeler ve gözlemler) ya da iki ya da daha fazla veri kaynağının (örneğin, farklı grup üyeleriyle bireysel görüşmeler) sonuçlarının” karşılaştırılmasını içermektedir. Bu şekilde kullanılan bir yöntemin zayıf yönü diğer yöntemle güçlendirilmektedir (Başkale, 2016, s. 25) Bu çalışmada veri toplamada yöntem üçgenlemesi yapılmıştır ve araştırmacı üçgenlemesi yapılmıştır. Yöntem üçgenlemesinde veri toplama araçları olarak kille çalışması “Konuşan Tabletler” ile kille modelleme çalışması, konuşan tabletler çalışma kâğıdı, Göbeklitepe öğrenci günlüğü, Göbeklitepe gazetesi, Göbeklitepe metafor çalışması ve öz değerlendirme formu kullanılmıştır. Araştırmacı üçgenlemesinde verilerin analizi ve yorumlanması aşamasında alan uzmanından destek alınmıştır. Uzman incelemesi “Yetersiz sonuçları ele alma, kapalı yanıtlara dayalı temalar, verileri yanlış yorumlama gibi hatalar nitel çalışmanın inanılrlılığını tehlikeye” düşürmenin önüne geçer. Araştırmanın planlanmasından, verilerin toplanıp analiz edilmesi aşamasına ve sonuçların ele alınıp yazılmasına kadar olan tüm süreçlerde bu hatayı en aza indirmek için uzman incelemesine (peer debriefing) başvurulmuştur (Creswell, 2003’den akt., Başkale, 2016, s.25). Uzman görüşü ile verilerin analizinin güvenirliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde kil tablet, günlük yazma ve gazete oluşturma etkinliğinden ve öz değerlendirme formundan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4. 1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

4. 1.1. Konuşan tabletler kil çalışmalarından elde edilen ürünler

Kil tablet etkinliğinde öğrencilerden, Göbeklitepe’de ilgilerini çeken obje ya da figürü modellemeleri istenmiştir (Bkz. Görsel 4.1). Bu etkinlikten ve etkinliğe yönelik soru formu sonuçlarından elde edilen bulgular tema başlıklarıyla sunulmuştur.

Görsel 4.1 Öğrencilerin Göbeklitepe kil çalışmaları

Görsel 4.1 incelendiğinde öğrencilerin kil çalışmalarında Göbeklitepe’ye ait çok sayıda obje ve figürü modelledikleri görülmektedir. Bu obje ve figürlere ait ayrıntılı bilgiler Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1 Kil çalışmalarında öğrenci ürünleri ve bu ürünlerin yapılma sıklığı

	Harfler		Hayvanlar				Objeler ve yapı		
	T Harfi	H harfi	Yılan	Tilki	Ejder	Akrep	Tapınak	Halka	Sepet
Sıklık	f	f	f	f	f	f	f	f	f
Katılımcılar	Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö18, Ö21, Ö22,	Ö1, Ö2,	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö19	Ö6, Ö7, Ö12, Ö16	Ö20	Ö6, Ö22	Ö8, Ö9	Ö2, Ö5, Ö11, Ö12,	Ö7
Toplam	12	2	7	4	1	2	2	4	1

Tablo 4.1 incelendiğinde öğrencilerin kil çalışmalarında modelledikleri 35 ürüne rastlanmaktadır. Bu ürünler arasında harf olarak T ve H harflerini, hayvan olarak yılan, ejder, akrep hayvanlarını, şekil olarak tapınak, obje olarak halka ve sepeti modelledikleri görülmektedir. Bunlar arasında en fazla Göbeklitepe’yi simgeleyen harflerin ve bunlar arasında T harfinin (f=12) ve yine benzer sayıda Göbeklitepe hayvanlarının ve bunlar arasında yılanın en fazla (f=7) modellendiğine rastlanmaktadır.

4.1.2. Kille modelledikleri ürünlere yönelik “Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdı sonuçlarından elde edilen bulgular

“Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdında öğrencilere kil tabletlerinde modelledikleri obje ya da figürün bize Göbeklitepe’yle ilgili neler aktarabileceği sorulmuştur. Çalışma kâğıdından elde edilen bulgular Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2 “Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdından elde edilen sonuçlar

Kategori	Öğrenciler	N
Göbeklitepe gizemin sürekliliği	Ö4, Ö16, Ö17, Ö19, Ö15	5
Göbeklitepe gizemin açığa çıkışı	Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö14, Ö20,	8
Göbeklitepe’de cevap bekleyen sorular	Ö1, Ö10, Ö11, Ö13, Ö21, Ö22	6

Tablo 4.2 incelendiğinde “Konuşan Tabletler” çalışma kâğıdında öğrencilerin, modelledikleri ürünlerin konuşması durumunda en çok Göbeklitepe’nin gizeminin açığa çıkacağı (n=8) yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. İlginç bir şekilde öğrencilerden bir grubunun merak ettikleri soruların cevaplarını (n=6) öğreneceklerini ve bir kısmı da

gizemin sürekliliğini koruyacağına (n=5) dair görüşlere rastlanmaktadır. “Konuşan Tabletler” etkinliğinde Tablo 4.2’de yer alan kategorilere ait öğrenci görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

4.1.2.1 Gizemin Sürekliliği

Öğrencilerin kil çalışmalarında modelledikleri obje/figüre yönelik anlatılarında “Gizemli Sürekliliği” kategorisi altında rastlanan bulgulara aşağıda yer verilmektedir:

“Gizemlitepeyi” (Ö4).

“Gizemlitepe’yi” (Ö16).

“Te harfi, Gizemlitepeyi” (Ö17).

“Göbeklitepeyi, gizemi anlatırdı” (Ö19).

“Özellikliğini, gizemini ve kimin yaptığını söylerdi” (Ö15).

Yukarıdaki anlatılarda öğrencilerin yaptıkları Göbeklitepe’ye ait figür/objeleri o dönemin tanığı olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kil hamuruyla yaptıkları harf, şekil ve diğer eserlerin Göbeklitepe’nin gizemini kendilerine aktaracağını düşünmektedirler. Dikkat çekici olan tüm ifadelerde Göbeklitepe’ye ait gizem yine kendini korumaktadır. Gizem açığa çıkmamaktadır.

4.1.2.2 Göbeklitepe’deki gizemin açığa çıkışı

Öğrenciler, kil çalışmalarında yaptıkları obje/figürlerin konuşmaları durumunda geçmişin bir tanığı olarak Göbeklitepe tarihinin aydınlanacağını düşünmektedirler. Öğrencilerin ifadelerinden elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmektedir:

“Göbeklitepe’nin gizemlerini ve hiç kimsenin bilmediği harfler ve şekiller” (Ö2).

“Konuşsaydı tapınağı insanlar yaptı derdi. Orda deprem oldu derdi ve her şey yıkıldı” (Ö3).

“Göbeklitepe’de bilinmeyen gizemleri ve tapınak taşları bana oradaki tam gizemleri anlatırdı” (Ö7).

“Tapınak taşları bana insanları söyler” (Ö8).

“Tapınak taşları insanlar ile ilgili şeyler söylerdi” (Ö9).

“Göbeklitepe’nin bütün tarihi eserlerini ve bilinmeyen gizemlerini anlatırdı” (Ö12).

“Orda eskiden yaşayan insanlar ve orda ne tür hayvanlar ve bir o kadar önemli olan yaşamını söylerdi” (Ö14).

“Tarihi eserleri, Te harfini, halka taşını” (Ö20).

Yukarıdaki anlatılarda öğrencilerin, Göbeklitepe’ye ait figür/objeleri tarihin kanıtları olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu kanıtlar aracılığıyla öğrenciler Göbeklitepe’deki hayvan figürleri ve objelerin yapılma amaçlarını, geçmişte insanların yaşamı ve hayvan türlerinin varlığı hakkında bilgi edineceklerini ve bu şekilde Göbeklitepe’nin tarihinin gün yüzüne çıkacağını düşünmektedirler.

4.1.2.3 “Göbeklitepe”de cevap bekleyen sorular

Öğrencilerin kil çalışmalarında yaptıkları ürünlere ait konuşmalar incelendiğinde kurguladıkları bu anlatılarda merak ettikleri soruların cevaplanacağını düşündükleri anlaşılmaktadır. Örneğin Göbeklitepe sakinlerinin yaşamlarının nasıl olduğunu, onların bazı figür ve objeleri neden ve nasıl yaptıklarına yönelik merak ettikleri sorulara cevap vereceklerini düşündükleri aşağıdaki ifadelerde görülebilir. Öğrencilerin bu ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

“Komodo ejderinin ne işe yaradığını” (Ö1)

“Gizemli şeyler anlatırdı. İnsanlar nasıldı. Ejder heykelleri nasıl yapıldı. Tapınakta gizemli bir oda varmış o odanın kapısı yokmuş ve o odaya kimse giremiyormuş. Saklanma odasıymış” (Ö10).

“Nasıl bir yer olduğunu, ilginç şeyler olduğunu, onları nasıl yaptıklarını hayatta kaldıklarını” (Ö11).

“Gizemlerini, Te harfinin gizemini, o zamanın insanlarını anlatırdı. Tilkileri, aslanları niye yaptılar” (Ö13)

“Ben niye te harfiyim” (Ö21).

“Yuvarlak belki dünyadır” (Ö22).

Yukarıdaki alıntılarda öğrencilerin yerel mekân Göbeklitepe’ye ait komoda ejderini, gizemli odayı, oradaki insanları, T harfini, yuvarlak halka gibi özel şeyleri merak ettikleri ve cevap aradıkları bu soruların yanıtlanacağını düşündükleri görülmektedir.

4. 2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Göbeklitepe sanal müze etkinliğinin sonunda öğrencilere, öğrendikleri bilgileri ve kültürel mirasa ilişkin duyuşsal farkındalıklarını belirlemek için yedi sorudan oluşan bir günlük kâğıdı verilmiştir. Öğrencilerin etkinliğin sonunda tamamladıkları yedi sorudan oluşan günlüğe ilişkin veriler analiz edilmiştir. Günlükteki her soru bir temayı içermektedir. Temalar çerçevesinde günlüklerden elde edilen kategoriler ve bu kategorilere ilişkin öğrenci ifadeleri tablolar halinde bu bölümde sunulmaktadır.

4. 2. 1. “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara Tablo 4.3’te yer verilmiştir.

Tablo 4.3 “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	n
Tarihi eserler	Ö3. “Eskiden kalma yapılar” Ö5. “Tarihi eser.” Ö11. “Tarihi eserler.” Ö10. “Heykeller ve Tarihi eserler	4
Hayvanlar	Ö2. “Komod[o] ejderhası beni etkiledi.” Ö6. “Komodo ejderi.” Ö18. “Komodo.” Ö9. “Aslan.” Ö16. “Aslan.” Ö21. “Tilkiler.”	6
T Harfi	Ö1. “T harfinden etkilendim.” Ö4. “T harfinden etkilendim.” Ö12. “T harfi.” Ö14. “T harfi ve tarihi taşlardan.” Ö20. “T harfi ve eski insanlardan.” Ö22. “T harfi beni çok etkiledi.”	6
Göbeklitepe İnsanları	Ö13. “Göbeklitepe’nin kralından.” Ö15. “İnsanların nasıl Göbeklitepe’yi yaptıklarından”. Ö17. “Diğer insanlar.” Ö7. “Diğer insanlar.”	4
Taş yapıtlar	Ö8. “Gizemli taşlar.” Ö19. “Taşlar ve üzerindeki resimlerden.”	2
Toplam		22

Tablo 4.3 incelendiğinde “Göbeklitepe’yle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi” sorusuna ilişkin verilen cevaplarda dikilitaşlar üzerinde yapılan hayvanlardan (n=6) ve T harfi (n=6) şeklinde ifade ettikleri dikilitaşlardan çok etkilendikleri görülmektedir. Soruya

ilişkin diğer cevaplarda Göbeklitepe tarihi eserlerini (n=4) ve Göbeklitepe insanlarından (n=4) etkilendikleri anlaşılmaktadır.

4. 2. 2. “Göbeklitepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin “Bugün neler öğrendiniz?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara Tablo 4.4’te yer verilmiştir. İlgili soruya Ö9 ve Ö21’in cevap vermediği görülmektedir.

Tablo 4.4 “Göbeklitepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	N
Tarihsel kalıntıları ve kalıntılardaki betimlemeleri öğrenme	Ö1. “Domuz ve ejderha niye yan yanaydı.” Ö4. “Domuz ve ejderha niye yan yanaydı.” Ö13. “kralını öğrendim.” Ö3. “Aslan yapıları, T harfi olan yapılar.” Ö7. “T harfini.” Ö17. “T harfini.” Ö22. “T harfini öğrendim. Çemberi öğrendim Ö11. “Taşlar varmış.”	8
Tarihsel önemini fark etme	Ö5. “Çok eski.” Ö6. “Çok eski olduğunu.” Ö18. “Çok eski.” Ö16. “Göbeklitepe’nin eski olduğunu.” Ö2. “Tarihi eserler öğrendik.” Ö8. “Tarihi eserler, ilk Tapınak Ö10. “Tarihte yaşayan canlıları.” Ö14. “Bilinmeyen gizemleri.” Ö19. “Büyük gizemler Ö15. “Göbeklitepe’nin ilk görünüşünü.”	10
Geçmişi takdir etme	Ö20. “Eski insanların çok becerikli olduğunu öğrendim.” Ö12. “Önemli şeyler varmış.”	2
Toplam		20

Tablo 4.4 incelendiğinde “Göbeklitepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?” sorusuna verilen öğrenci cevaplarında en çok Göbeklitepe’nin tarihsel önemini fark etmeye (n=10) ve tarihsel kalıntıları ve kalıntılardaki betimlemeleri öğrenmeye yönelik (n=8) görüşlerle karşılaşılmaktadır. Soruya ilişkin diğer cevaplarda sayılı öğrencinin (n=2) geçmişi takdir etmeye yönelik görüşlerine rastlanmaktadır.

4. 2. 3. “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara Tablo 4.5’te yer verilmiştir.

Tablo 4.5 “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	N
Tarihi eser	Ö1. “Tarihi eser için.” Ö4. “Tarihi eser olduğu için.” Ö5. “Tarih eserler.” Ö6. “Tarihi eser.” Ö7. “Tarihi eser.” Ö8. “Tarihi eserler olduğu için.” Ö9. “Tarihi eserler olduğu için.” Ö10. “Tarihi eserler olduğu için.” Ö3. “Çü[n]kü tarihi eser olduğu için.” Ö11. “Bizim için çok önemli tarihi taşlar.” Ö13. “Tarihi eser oldu(ğu) için.” Ö16. “Tarih eserleri olduğu için.” Ö17. “Tarih eserleri olduğu için.” Ö14. “Çünkü orda tarih eserler ve tanrı yaşıyordu.” Ö20. “Çü[n]kü bir sürü tarihi eserler var.” Ö15. “Tarih[i] olduğu için.” Ö12. “Çünkü eskiye(den) kalan şeyler.” Ö18. “Çok eski.” Ö22. “Çünkü eserler vardır.”	19
Gizemli mekan	Ö19. “Gizemleri olduğu için.” Ö2. “Güzel şey[l]er var. Gizemli şeyler.”	2
Toplam		21

Tablo 4.5 incelendiğinde “Göbeklitepe bizim için neden önemlidir?” sorusuna verilen cevapların en çok tarihi eser (n=19) kategorisine ilişkin görüşler olduğu görülmektedir. Göbeklitepe’nin gizemli mekân (n=2) olduğuna yönelik görüşlere de rastlanmaktadır.

4. 2. 4. “Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün mü?” cevabınız hayır ise nedenini açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin bulgular

“Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün mü?” sorusuna iki öğrenci dışında kalan yirmi öğrencinin Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmenin mümkün olmadığına yönelik yanıtlar verdikleri görülmektedir. Olumlu yanıt veren öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Çok mümkün çünkü bizim için çok önemlidir” (Ö22)

“Evet, yapılan araştırmalar bize öğretir” (Ö14).

İki öğrencinin cevabı değerlendirildiğinde Göbeklitepe'nin çok önemli olması ve yapılacak araştırmalar nedeniyle her şeyi bilmenin mümkün olacağına inandıkları ifade edilebilir.

“Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün mü?” sorusuna hayır yanıtını veren öğrencilerden üç kişinin sorunun nedenine yönelik görüş bildirmedikleri tespit edilmiştir. “Cevabınız hayır ise nedenini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin görüş bildiren öğrencilerin (n=17) yanıtlarından elde edilen bulgulara Tablo 4.6’da yer verilmektedir.

Tablo 4.6 “Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün değildir” sorusuna ilişkin hayır yanıtlarından elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	N
Göbeklitepe’de bilinmezliklerin çokluğu	Ö1. Oradaki bilinmeyen şeyler olduğu için. Ö4. Ordaki bilinmeyen olduğu için. Ö5. Bilinmedik eserler olduğu Ö6. Bilinmedik çok var. Ö17. Hayır çünkü hiçbirşey açıklanmamış Ö2. Hayır çünkü tarih eserleri vardır. Bazı şeyler bizi etkiledi. Ö8. Çünkü bazı tarih eserler bilinmiyor. Ö20. Hayır çünkü daha kazılmamış yerler var.	8
T harfi yapıların gizeminin çözülmemesi	Ö9. T harfini Ö3. Çünkü T harfi çözülmemiş. Ö16. T harfinin gizemi bilinmiyor Ö13. Hayır , çünkü T harfi hiç kimse bilmiyor. Ö10. Çünkü... bunun hakkında bir şey bilinmiyor.	5
Gizemli tarihte herşeyi bilmenin imkansızlığı	Ö15. Tarihle ilgili her şeyi bilmek mümkün değil. Ö19. Hayır tarihi bilmek mümkün değil. Ö18. Tarihte mümkün değil. Ö12. Hayır, çünkü tarihi bilmek mümkün değil.	4
Toplam		17

Tablo 4.6 incelendiğinde “Göbeklitepe’yle ilgili her şeyi bilmek mümkün değildir” sorusuna hayır yanıtını veren öğrencilerin görüşlerinden Göbeklitepe’de bilinmezliklerin çokluğu (n=8) ve T harfi yapıların gizeminin çözülmemesi (n=5) görüşlerini içeren kategorilere rastlanmaktadır. Soruya ilişkin diğer kategorilerde gizemli tarihte her şeyi bilmenin imkânsızlığını (n=4) ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

4. 2. 5. “Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin bulgular

“Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna Ö7, Ö9 ve Ö21’in cevap vermediği görülmektedir. Ayrıca “Tarihi eserler” şeklinde cevap

veren Ö8'in görüşü değerlendirilememiştir. 22 öğrenciden geriye kalan 18 öğrencinin “Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara Tablo 4.6’da yer verilmektedir.

Tablo 4.7 “Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	N
Sözlü tarihten faydalanma	Ö17. Göbeklitepe’yi bilmek için insanlara soru sormalıyız. Ö18. Abilerimize ve babalarımıza söylemeliyiz. Ö1. Ordaki insanlara sormalıyız. Ö4. Ordaki insanlara sormalıyız.	4
Kazı yaptırma	Ö11. Kazılar. Ö19. Daha fazla kazı yapmak lazım. Ö20. Kazı yapmak gerekir.	3
Araştırma yaptırma	Ö2. Her şey yapmak gereklidir. Önemlidir. Ö3. Araştırmak gerekir. Ö10. Onu keşfetmek gerekir. Ö12. Araştırma Ö13. Araştırmak için. Ö14. Onu keşfetmeli. Ö15. Tarihleri bulalım. Ö22. Bilim adamlarını getiririz.	8
Diğer	Ö5. Göbeklitepe’nin yanına gitmek Ö16. Etkinlik. Ö6. Bilmeyen kişilere söyleme	3
Toplam		18

Tablo 4.7 incelendiğinde “Göbeklitepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin verilen cevaplarda araştırma yaptırma (n=8), sözlü tarihten faydalanma (n=4) ve kazı yaptırma (n=3) kategorilerini içeren görüşlere rastlanmaktadır. Soruya ilişkin diğer cevapların (n=3) insanların Göbeklitepe’yle ilgili bilgiler edinmesini sağlayıcı Göbeklitepe’yi ziyaret, etkinlik temelli öğrenme ve bilmeyene öğretmeyi içeren farklı görüşler olduğu görülmektedir.

4. 2. 6. “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepe’yi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepe’yi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna Ö3, Ö19, Ö18 ve Ö20 kodlu dört öğrencinin evet cevabını vermelerine karşın nedenine yönelik açıklama yapmadıkları görülmektedir. Bir öğrenci Ö21’in ilgili soruyu cevapsız bıraktığı, ayrıca Ö5 ve Ö6 kodlu iki öğrencinin soruya hayır cevabı vermelerine karşın herhangi bir açıklama yapmadıkları görülmektedir.

“Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepe’yi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin görüş bildiren 15 öğrenciden elde edilen bulgulara Tablo 4.7’de yer verilmektedir.

Tablo 4.8 “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepeyi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	N
Bilgilendirici	Ö2. Çünkü görmeliler, öğrenmesi için görmesi için Ö8. Çünkü onlarda bunu bilsin diye. Ö14. Orda bilinmeyen gizemli T harfleri var.	3
Cezbedici mekan	Ö4. Evet, çünkü çok güzel bir yer. Ö10. Çünkü çok güzel bir yer. Ö11. Çok güzel o kadar güzel. Ö22. Çünkü çok güzel bir yer.	4
Tarihi mekan	Ö7. Tarihi görmek için. Ö1. Evet çünkü tarihi bir yer. Ö9. Tarihi eser ondan. Ö13. Evet, müzeyi görmek için. Ö17. Göbeklitepeyi tanısın isterdim. Ö15. Evet, çünkü onlarda Göbeklitepeyi tanısın. Ö16. Çünkü tarihi eserler var. Ö12. Evet, çünkü orda önemli şeyler var.	8
Toplam		15

Tablo 4.8 incelendiğinde “Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbeklitepe’yi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin verilen cevaplarda en çok tarihi mekân (n=8) kategorisini içeren görüşler olduğu görülmektedir. Soruya ilişkin diğer cevaplarda cezbedici mekân (n=4) ve bilgilendirici (n=3) kategorisinde değerlendirilebilecek ifadeler de rastlanmaktadır.

4. 2. 7. “Göbeklitepe’yi halka tanıtmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerden “Göbeklitepe’nin tanınırlığını artırmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna Ö21’in cevap vermediği ve Ö14 ve Ö11’in ise verdiği cevap soruyla ilişkilendirilemediği için değerlendirmeye alınmamıştır. Soruya ilişkin görüş bildiren 19 öğrenciden elde edilen bulgulara Tablo 4.9’da yer verilmektedir.

Tablo 4.9 “Göbeklitepe’nin tanınırlığını artırmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin yanıtlardan elde edilen kategoriler ve öğrenci görüşleri

Kategoriler	Öğrenci Görüşleri	F ¹
Gezi faaliyetleri düzenleme	Ö1. Oraya gezmeye götürürüm. Ö2. Ailemizi götürürüz. Göbeklitepe’yi eski insanları söyleriz. Siz burayı neden kazdınız Ö3. Orayı gezmek ve Şanlıurfaya gitmeliyiz Ö7. Onları gezdirmek. Ö10. Onu ziyaret etmek gerekir. Ö12. Orayı gezmesi(ni) tavsiye ederim.	6
Sosyal medyayı kullanma	Ö4. Gazete yapma ya da başka bir şey. Ö5. Gazete göstermek. Ö9. Afiş asma. Ö16. Afiş asmak. Ö19. Resimleri ve videoları göstermek. Ö8. Film izletirim. Ö22. Bir gazete yayınlamak. Ö15. haberler çıkarmak. Ö17. Göbeklitepeyi tanıtmalıyız. Ö18. Bilgi verdirmeliyiz. Ö20. Anlatmak gerekir.	11
Diğer	Ö13. Müzeye koyma Ö6. Çok çalışmalıyız. Ö15. Kazı yapmak.	3
Toplam		21

Tablo 4.9 incelendiğinde “Göbeklitepe’yi tanıtmak için neler yapmak gerekir?” sorusuna ilişkin verilen cevaplarda en çok sosyal medyayı kullanma (n=11) kategorisine ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Gezi faaliyetleri düzenlemeye (n=6) ilişkin görüşler ikinci önemli kategoriye oluşturmaktadır. Diğer kategorisinde ifade edilen farklı görüşlere de rastlanmaktadır.

4. 3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin “Göbeklitepe Gazetesi” etkinliğinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bu etkinlikte öğrencilerden küçük gruplara ayrılıp kendilerine verilen fotoğraflardan birer gazete oluşturmaları istenmiştir. Etkinlik kapsamında öğrenciler tarafından “Göbeklitepe Gizemleri”, “Göbeklitepe İlginç”, “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam”, “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” ve “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı”

¹ Bir öğrencinin cevabı birden fazla kategoride sınıflandırıldığı için bu tabloda frekans hesaplaması yapılmıştır.

başlığı altında beş gazete hazırladıkları görülmektedir. Bu gazete haber içeriklerinden elde edilen kategorilere Tablo 4.10’da yer almaktadır.

Tablo 4.10 Öğrenci ürünleri gazetelerde rastlanan kategoriler

Kategori	Gazeteler	N
Cevap Bekleyen Sorular	Göbeklitepe’de İlginç Yaşam, Göbeklitepe’de İlginç Göbeklitepe Gizemleri Göbeklitepe’de Şaheserle Ortaya Çıktı	4
Göbeklitepe’den Bilgi Verici Haberler	Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı, Göbeklitepe’de İlginç Yaşam, Göbeklitepe İlgin[ç] ve Göbeklitepe’de Şaheserle Ortaya Çıktı	4
Gizemli Tarihin Kalıntıları	Göbeklitepe’de İlginç Yaşam, Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı Göbeklitepe Gizemleri	3
Eserlerin Korunduğu Mekan Müze	Göbeklitepe’de İlginç Yaşam	1

Tablo 4.10 incelendiğinde öğrenci ürünleri gazetelerde dört kategori ile karşılaşılacaktır: Gazetelerde “Göbeklitepe’den bilgi verici haberler” (n=4) ve “Cevap bekleyen sorular” (n=4) kategorileri öne çıkmaktadır. “Gizemli tarihin kalıntıları” (n=3) ve sadece bir gazete içeriğinde “Eserlerin Korunduğu Mekân Müze” kategorisine (n=1) rastlanmaktadır. Bu kategorilere ilişkin ayrıntılar aşağıda yer verilmektedir.

4.3.1 Gizemli Tarihin Kalıntıları

İncelenen altı gazetenin “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam”, “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” ve “Göbeklitepe Gizemleri” başlıklı üç gazetede Göbeklitepe’nin gizemli tarihinin vurgulandığı ve kalıntılarının öne çıkarıldığı ifadeler ve görsellere rastlanmaktadır. Bu gazetelerden alıntılanan görseller ve ifadeler aşağıda yer verilmektedir:

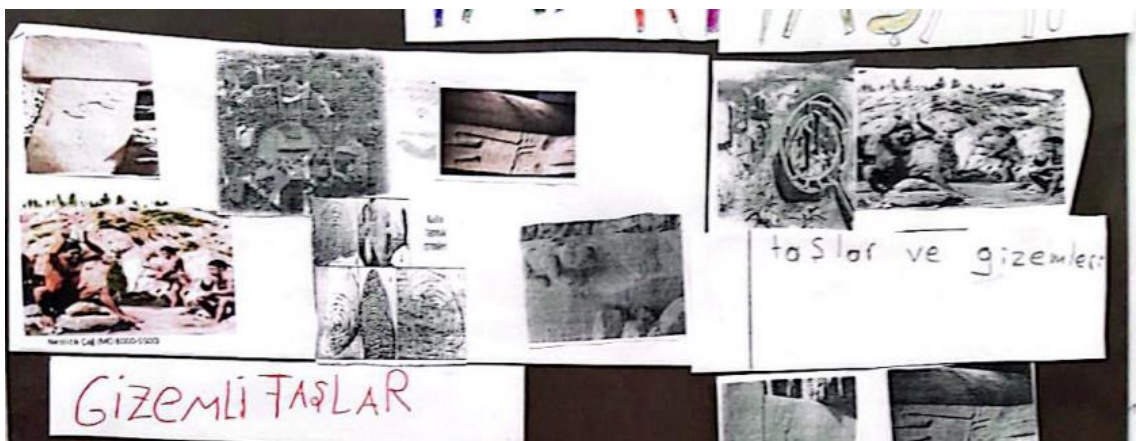
GİZEMLİ MİŞ TARİHLER.

Görsel 4.2 “Göbeklitepe Gizemleri” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.2 incelendiğinde söz konusu gazetede Göbeklitepe yapı topluluğu ve Hitit ve Göbeklitepe Aslanlarının bir arada “Giz[le]nmiş Tarih” başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Gazetede ilgili başlık altında aşağıdaki ifadeler rastlanmaktadır:

Dünyadaki olan dışı gizemli gizemler yazıyor Dünyada hiç bilinmeyen tarih eserler yazılıyor. Yukarıda okuyunuz.
Göbekli tepesi anlatan en büyük şa eserler.

Gazetedeki metinde dünyada hiç bilinmeyen tarihi eserleri anlatan yazının kendi gazetelerinde bulunduğu ifade edilmektedir.

Görsel 4.3 “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.3 incelendiğinde söz konusu gazetede T biçimli tilki kabartmalı dikili taş, Göbeklitepe yapı topluluğu, el ve kol tasvirini içeren insan biçimli dikilitaş, yontma taş

çağında insanlar, Göbeklitepe'nin tapınaklarla olan benzerliğini ifade eden fotoğraflar ve komada ejderi bir çerçeve içerisinde “Gizemli Taşlar” başlığıyla okuyucuya sunulduğu görülmektedir. Benzer vurgunun “Taşlar ve Gizemler” alt başlığı içerisinde aynı içerikteki resimlerle gazetede tekrar öne çıkarıldığı ileri sürülebilir.

4.3.2 Cevap Bekleyen Sorular

İncelenen altı gazete içerisinde “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam”, “Göbeklitepe’de İlginç”, “Göbeklitepe Gizemleri” ve “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli dört gazetede Göbeklitepe’deki sütunlarda rastlanan obje ve figürlerin neyi temsil ettiği sorulmaktadır. Bu gazetelerde rastlanan görseller ve ifadelere aşağıda yer verilmektedir:

Görsel 4.4 “Göbeklitepe Gizemleri” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.4 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe Gizemleri” başlığıyla Göbeklitepe sütunlarında yer alan kabartma komada ejderi, domuz, yarım ay, H harfi, halka ve aslanların ne ifade ettiği sorulmaktadır. Bu sorunun bazen soru işareti ile temsil edildiği görülmektedir.

Görsel 4.5 “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.5 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam” başlığıyla el ve kol tasvirini içeren insan biçimli dikilitaş ve T biçimli dikilitaş üzerinde tilki kabartması içeren fotoğrafa yer verildiği görülmektedir. Fotoğraf altında yer alan metinde “neden başka bir hayvan değil [de] tilki resmini kazmışlar oraya. Bu soruya cevap verilecek [mi?]” sorusu çerçevelendirilerek gazetede sunulduğu görülmektedir. Gazetede ki metin Göbeklitepe’de cevap bekleyen bir soruya işaret etmektedir.

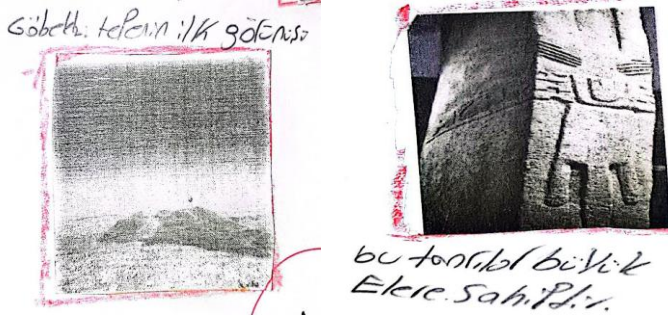

Görsel 4.6 “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.6 incelendiğinde söz konusu gazetede yer verilen tilki kabartmalı T yapılı dikilitaş üzerinde “bu tilki nereden geldi” sorusuna yer verilmektedir.

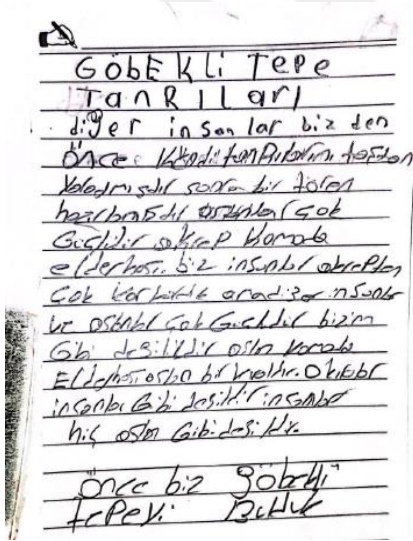
4.3.3 Göbeklitepe’den bilgi verici haberler

İncelenen altı gazete içerisinde “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı”, “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam”, “Göbeklitepe İlgin[ç]” ve “Göbeklitepe’de Şaheserle Ortaya Çıktı” manşetli dört gazetede “Göbeklitepe’den Bilgi Verici Haberler” temasıyla karşılaşılmaktadır. Bu gazetelerde rastlanan görseller ve ifadelere aşağıda yer verilmektedir:

Görsel 4.7 “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.7 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı” başlığıyla Göbeklitepe’ye ait iki fotoğraf üzerinden bilgi verici açıklamalara rastlanmaktadır. Bu fotoğrafların ilki üzerinde “Göbeklitepe’nin ilk görüntüsü” yazılı bilgilendirici bir cümleye ve el ve kol tasvirleri bulunan dikilitaşa ait ikinci fotoğrafın altında “bu tanrılar büyük ellere sahiptir” ifadesiyle tanrının fiziksel özelliklerine yönelik bilgi verici açıklamalar dikkat çekmektedir.

Görsel 4.8 “Göbeklitepe’de Şaheserler Ortaya Çıktı” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.8 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe Tanrıları” başlığıyla yer verilen köşe yazısı içeriğinde diğer insanların bizden önce tanrılarını taştan yaptıkları bilgisinin paylaşıldığı görülmektedir. Aynı zamanda köşe yazısı içerisinde geçmişteki hayvanların ve insanların bugünkü insanlardan çok güçlü olduğu ileri sürülmektedir.

Görsel 4.9 “Göbeklitepe İlgin[ç]” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.9 incelendiğinde ilgili gazetede soldaki ilk fotoğrafta Göbeklitepe’de T harfinin sorgulandığı görülmektedir. Sağdaki fotoğrafa yönelik soruda sınıf içerisinde Yeni Zelanda Göbeklitepe ilişkisine yönelik ileri sürülen teorinin sorgulandığı anlaşılmaktadır.

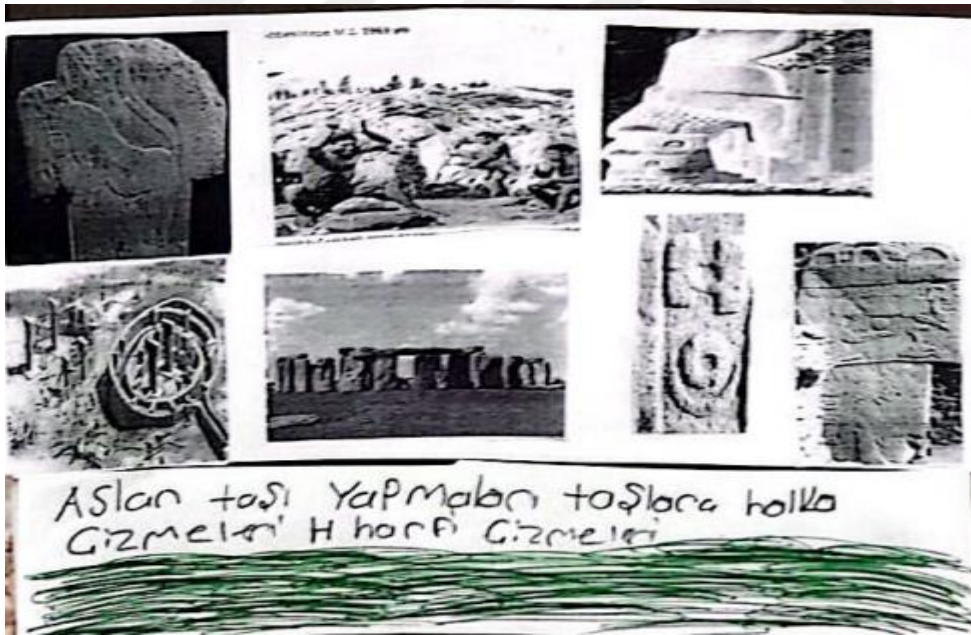
Görsel 4.10 “Göbeklitepe İlginç” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.10 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe İlginç” başlığıyla Göbeklitepe fotoğrafları üzerinden yanlış da olsa taşların ait olduğu döneme ve hangi çağda keşfedildiği bilgisine, Türkiye’nin neresinde olduğu, nasıl yapıldığı, yapıların özelliğine, yer alan hayvanlara, hayvanların insanlar için ne ifade ettiğine kadar çok sayıda bilgiye yer verildiği görülmektedir.

Görsel 4.11 “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam” manşetli gazeteden içerik

Görsel 4.11 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe’de İlginç Yaşam” başlığıyla gazetede yer verilen fotoğraflar üzerinde taş sütunlarda rastlanan H harfine, komado ejderine, Göbeklitepe taş sütunlarının başka taşların kırılmasıyla yapıldığına, taşlar üzerinde yer alan sembollerin temsili anlamlarını ifade eden bilgi verici açıklamalara yer verildiği görülmektedir.

Görsel 4.12 “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” manşetli gazete içeriği

Görsel 4.12 incelendiğinde söz konusu gazetede “Göbeklitepe’de Tanrı Yaşamı” başlığıyla yer verilen fotoğrafların hemen altında “Aslan taşı yapmaları taşlara halka çizimleri H harfi çizimleri” şeklinde bilgi verici bir açıklamaya rastlanmaktadır.

4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Öğrencilerin “Göbeklitepe’ye” yönelik oluşturdukları metaforlara Tablo 4.11’de yer verilmektedir.

Tablo 4.11 Öğrencilerin “Göbeklitepe’ye” yönelik oluşturdukları metaforlar

Sıra No	Metafor	Öğrenci Kodları	F
1	Göbek	Ö2, Ö20	2
2	Yuvarlak	Ö13, Ö14, Ö19	3
3	Sıfır	Ö5, Ö6	2
4	Müze	Ö3	1
5	Ev	Ö4	1
6	Ördek	Ö1	1
7	Çitos	Ö7	1
8	Tablo	Ö8	1
9	Tabela	Ö9	1
10	Vazoya	Ö10	1
11	Har(a)be ev	Ö11	1
12	Oda	Ö12	1
13	İnsan kulağı	Ö15	1
14	Ağaç	Ö16	1
15	Köy	Ö17	1
16	Eski bir zaman	Ö18	1
17	Yıldız	Ö21	1
Toplam			21

Tablo 4.11 incelendiği zaman; “Göbeklitepe”ye yönelik 17 tane geçerli metaforun 21 öğrenci tarafından geliştirildiği görülmektedir. Öğrenciler tarafından sıklıkla yuvarlak (f=3), göbek (f=2), sıfır (f=2) metaforları geliştirilmiştir. Toplam 14 metaforun birer kez tekrar edildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin geliştirdikleri bu metaforların Göbeklitepe’nin dış görünüşüne yönelik metaforlar içerdiği görülmüştür.

Tablo 4. 12 Öğrencilerin Göbeklitepe metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler

Kategoriler	Metaforlar	Alıntı Örnek İfadeler	F
Tarihi mekan	Müze, eski bir zaman.	Tarihi eserlerle dolu olduğu için.(Ö3) Geçmiş kokuyor (Ö18).	2
Sembol	Oda, yıldız, ördek, sıfır, çitos, resim tablosu, tabela, vazo, harabe ev, yuvarlak, insan kulağı, köy	Dilen var (Ö8) Te harfine benziyor ondan.(Ö9) Vazo gibi dikilmiş taşlar (Ö10) Kırık taşlar olduğundan (Ö11) Yuvarlak olduğu için.(Ö13) İç içe iki halka olduğu için (Ö15) Yuvarlak içinde (Ö17) Da(i)yre gibidir (Ö19)	14

Tablo 4.12 incelendiğinde, öğrencilerin “Göbeklitepe” ismine yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından iki kavramsal kategori altında toplanmıştır: Tarihi mekân ve sembol. Tarihi mekân kategorisindeki görüşler tabloda görüldüğü mekândaki tarihi eserlere ve geçmişe ait açıklamalar içermektedir. Sembol kategorisindeki görüşler mekândaki taşlara, taşların biçimine, üzerindeki tasvirlerle ve mekânın biçimine ait ayrıntılar içermektedir. Kategorilerdeki görüşler öğrencilerin mekânın daha çok sembolik (f=14) özelliklerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Tarihi mekân algısının öne çıkmadığı dikkat çekmektedir.

4. 5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Göbeklitepe etkinliklerinin sonunda öğrencilerin kendi öğrenmelerini değerlendirmeleri için öz değerlendirme formu hazırlanmıştır. Bu formun sonuçlarında öğrencilerden Ö4'ün 2. önermede, Ö16'nın 6. önermede ve Ö19'un 8. önermede fikir belirtmediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin "Öz Değerlendirme" sonuçlarına Tablo 4.13'te yer verilmektedir.

Tablo 4.13 Öz değerlendirme sonuçlarından elde edilen bulgular

	Önermeler	Yapabiliyorum	Kısmen yapabiliyorum	Yapamıyorum
		n	n	n
1.	Göbeklitepe'nin tarihsel sürecini açıklayabilirim.	16	1	5
2.	Göbeklitepe'de yer alan buluntuların ne amaçla yapıldığına ilişkin ileri sürülen görüşleri açıklayabilirim.	9	7	6
3.	Göbeklitepe'nin tarihteki kullanım amacıyla ilgili belirsizlikleri açıklayabilirim.	9	10	2
4.	Tarihi eser ve kalıntıları aktarırken Göbeklitepe'den örnekler verebilirim.	12	5	5
5.	Buluntulardaki figürlerin günümüzdeki karşılığı olan figürlerle karşılaştırabilirim ve aralarındaki benzerlikleri ifade edebilirim.	5	9	8
6.	Göbeklitepe tarihini, Şanlıurfa'nın tarihi ile ilişkilendirebilirim.	16	3	2
7.	Göbeklitepe'deki kültürel mirasın neden korunması gerektiğini açıklayabilirim	6	9	7
8.	Göbeklitepe'deki eserlerin sanatsal değerini ifade edebilirim.	10	3	8

Tablo 4.13 incelendiğinde öz değerlendirmede öğrencilerin en çok "Göbeklitepe'nin tarihsel sürecini açıklayabilirim" (n=16) ve "Göbeklitepe tarihini, Şanlıurfa'nın tarihi ile ilişkilendirebilirim" (n=16) önermelerinde kesinlikle yaparım şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı "Tarihi eser ve kalıntıları aktarırken Göbeklitepe'den örnekler verebilirim" (n=12) ve "Göbeklitepe'deki eserlerin sanatsal değerini ifade edebilirim" (n=10) önermelerinde kesinlikle açıklayabilirim açıklamasında bulunmuştur. Bu duruma karşı öğrencilerin "Göbeklitepe'nin tarihteki

kullanım amacıyla ilgili belirsizlikleri açıklayabilirim” (n=10), “Buluntulardaki figürlerin günümüzdeki karşılığı olan figürlerle karşılaştırabilirim ve aralarındaki benzerlikleri ifade edebilirim” (n=9) ve “Göbeklitepe’deki kültürel mirasın neden korunması gerektiğini açıklayabilirim” önermelerinde kısmen yapabilirim şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin “Buluntulardaki figürlerin günümüzdeki karşılığı olan figürlerle karşılaştırabilirim ve aralarındaki benzerlikleri ifade edebilirim” (n=8) ve “Göbeklitepe’deki eserlerin sanatsal değerini ifade edebilirim” (n=8) önermelerinde yarısından azının yapamıyorum şeklinde olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Bu çalışmada önemli tarihi ve kültürel bir mekân olan Göbeklitepe'nin kültürel miras eğitiminde kullanımının eğitimsel sonuçlarını Sosyal Bilgiler eğitimi bağlamında belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda çalışmada belirlenen alt amaçlara ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Birinci alt amaç “Göbeklitepe tarihine ilişkin bakış açılarını tespit etmek” konuşan tabletler kil çalışmalarından kültürel miras “Göbeklitepe’ye” ait bulgular;

- Öğrencilerin kil çalışmalarında, en fazla T harfini oluşturdukları görülmüştür. Diğer modellenen objeler arasında yılan başta olmak üzere ejder, tilki ve akrebe rastlanmıştır. Öğrencilerin sınıf içerisindeki kille ürün modelleme çalışmalarında en kolay yapabildikleri T harfi ve yılanı modeli yapma yönünde tercihte bulundukları gözlenmiştir. T harfi modeli kolay yapılabildiği görülmekle birlikte Göbeklitepe denilince ilk anımsanan T şeklindeki sütunların olmasından da kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin Göbeklitepe'nin T harfli sütunlarından ve kabartma hayvan çizimlerinden etkilendiklerini ve bu tarihi eserlere yönelik farkındalıklarının oluştuğunu düşündürmektedir.
- Öğrenciler kille modelledikleri obje ya da figürün konuşması durumunda kendilerine Göbeklitepe'nin gizemini aktaracağını ve merak ettikleri soruların cevaplarını açıklayacağına dair görüşler bildirmişlerdir. Aynı zamanda Göbeklitepe'nin gizemini koruyacağına dair görüşler de ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar öğrencilerin tarihin doğasına uygun olarak her şeyi bilmenin mümkün olmadığını da kavradıklarını göstermektedir.

İkinci alt amaç “Göbeklitepe arkeolojik alanı ile ilgili edindikleri bilişsel, duyuşsal ve tarihin doğasına ilişkin kazanımlarının belirlenmesi” öğrenci günlüğünden elde edilen bulgular;

- Öğrencilerin Göbeklitepe’de en çok dikilitaşlar üzerinde resmedilen kabartma hayvanlardan ve T şeklindeki dikilitaşlardan, Göbeklitepe’de yaşamış insanlardan ve mekânın tarihi bir alan olmasından etkilendikleri görülmüştür.

- Öğrencilerin Göbeklitepe’ye ait çok sayıda ayrıntıya ilişkin bilgi edindikleri ve mekânın tarihsel önemini kavradıkları anlaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin geçmişini takdir etmeye yönelik ifadelerine de rastlanmıştır.
- Öğrencilerin Göbeklitepe’nin pek çok gizemi ve tarihi eseri içinde barındıran önemli bir kültürel miras olduğunu anladıkları görülmüştür.
- Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Göbeklitepe ile ilgili her şeyi bilmenin mümkün olmadığına ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bu durumu Göbeklitepe’de halen gizemini koruyan ve açıklanamayan obje ve figürlerle ifade etmişlerdir. Tarihi aydınlatmanın kolay olmayacağını hatta mümkün olamayacağına dair görüşlere de rastlanmıştır.
- Göbeklitepe’deki bilinmezlikleri aydınlatmak için öğrenciler araştırma faaliyetleri ile kazı çalışmalarının yapılmasını ve sözlü tarihten faydalanılmasını içeren görüşler ileri sürmüşlerdir.
- Öğrenciler Göbeklitepe’nin tarihi bir mekân olmasıyla birlikte cezbedici güzellikte bir yapı olması ve bilgilendirici özelliğinden dolayı gezip görülecek bir mekân olduğunu ileri sürmüşlerdir.
- Öğrenciler Göbeklitepe’nin tanınırlığını artırmak için sosyal medyayı kullanmanın önemine ilişkin görüşler ifade etmişlerdir. Mekâna yönelik gezi faaliyetlerinin düzenlemesini, kazı çalışmaları ve çok çalışılmasının gerekliliği ileri sürülen diğer önemli görüşlerdir.

Üçüncü alt amaç “Göbeklitepe’ye yönelik tarihi ve kültürel perspektiflerini tespit etmek” öğrencilerin gazete etkinliğinden elde edilen bulgular;

- Öğrenci ürünleri gazetelerde “Göbeklitepe’den bilgi verici haberler”, “Cevap bekleyen sorular”, “Gizemli tarihin kalıntıları” kategorilerini içeren görüşler tespit edilmiştir. Gazetelerde aynı zamanda “Eserlerin korunduğu mekân müze” içeriğiyle de karşılaşmıştır. Kategoriler ayrıntılı incelendiğinde gazetelerde “Gizemli Tarihin Kalıntıları” kategorisinde Göbeklitepe’nin gizeminin vurgulandığı ve kalıntılarının öne çıkarıldığı ifadeler ve görsellere rastlanmıştır. “Cevap Bekleyen Sorular” içeriğinde öğrencilerin Göbeklitepe’de en çok dikilitaşlar üzerinde resmedilen kabartma hayvanlardan ve T şeklinde ifade ettikleri dikilitaşlardan etkilendikleri ve bunların neden dikilitaşlar üzerinde tasvir edildiğini merak ettikleri görülmüştür. “Göbeklitepe’den Bilgi Verici Haberler” kategorisinde Göbeklitepe’nin hangi çağda keşfedildiği, nerede olduğu, nasıl

yapıldığı, yapıların özelliği, sütunlarda yer alan hayvanlar, hayvanların insanlar için ne ifade ettiği gibi çok sayıda bilgi verici açıklamalara rastlanmıştır. “Eserlerin Korunduğu Mekân Müze” içeriğinde Göbeklitepe’nin önemli tarihi eserleri barındıran ve bu eserlerin korunduğu mekân olduğu ifadeleri görülmüştür.

Dördüncü alt amaç “Göbeklitepe metafor çalışmasını kültürel miras eğitimi kapsamında değerlendirmek” öğrencilerin Göbeklitepe’ye ilişkin metafor çalışmalarından elde edilen bulgular;

- Öğrencilerin Göbeklitepe’ye yönelik geliştirdikleri metaforların iki kategoride kesiştiği görülmüştür. Tarihi mekân ve fiziksel özellikleriyle Göbeklitepe. Tarihi mekân Göbeklitepe kategorisindeki görüşler tarihi eserlere ve geçmişe ait açıklamaları içermektedir. Fiziksel özellikleriyle Göbeklitepe kategorisindeki görüşler mekândaki taşlara, taşların biçimine, üzerindeki tasvirlerle ve mekânın biçimine ait sanatsal ayrıntıları içermektedir.

Beşinci alt amaç Kültürel Miras eğitimine ilişkin öz değerlendirme sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır öğrenci öz değerlendirme formundan elde edilen bulgular;

- Öğrencilerin öz değerlendirme sonuçları Göbeklitepe’nin tarihsel sürecini öğrendiklerini ve bunu Şanlıurfa’nın tarihi ile ilişkilendirebildiklerini, tarihi eser ve kalıntıları aktarırken Göbeklitepe’den örnekler verebildiklerini ortaya koymuştur. Ancak öğrencilerin bu olumlu görüşlerine karşı, Göbeklitepe’deki kültürel mirasın neden korunması gerektiğini ve buradaki eserlerin sanatsal değerini açıklamada aynı oranda olumlu görüş bildirmemiş oldukları görülmüştür. Oysaki Göbeklitepe tarihini öğrenen öğrencilerin kültürel miras olarak neden korunması gerektiğini ve buradaki eserlerin sanatsal değerini ifade etmesi beklenirdi. Benzer şekilde Göbeklitepe tarihini bilen öğrencilerin buluntulardaki figürlerin günümüzdeki karşılığı olan figürlerle karşılaştırabilme ve aralarındaki benzerlikleri ifade edebilmeliydiler. Araştırma sonuçları; öğrencilerin eserlerdeki tasvirleri günümüzdekilerle karşılaştırmada değişim ve sürekliliği algılama, kültürel mirasın önemini kavrama ve eserlerin sanatsal değerini ifade etmede zorlandıklarını göstermiştir. Bu sonuçlar 5. sınıf öğrencilerin Göbeklitepe hakkında tarihsel bilgiler edinebildiklerini ancak bu tarihsel bilgilerini tarihsel kavramada, daha üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede, değer oluşturmada işe koşmada zorlandıklarını düşündürmektedir.

5.2 Tartışma

Kültürel miras, genellikle bir toplumun tarihini yansıtır. Öğrenciler, kültürel miras eğitimi aracılığıyla geçmişteki olayları, gelişmeleri ve değişimleri anlama şansına sahip olurlar. Kültürel miras eğitimi ve yerel tarih geleceğin etkin vatandaşını yetiştirmeye ve öğrencilerin sadece kendi yerel mirasını değil, evrensel dünya mirasını da anlamalarına, tanımalarına ve görev sorumluluğuyla korumasına yönelik farkındalık sağlar (Avcı, 2016). Bu da tarih bilinci geliştirmelerine ve tarihsel bağlamı anlamalarına yardımcı olur. Bu kapsamda çalışmada; önemli bir tarihi mekân olan Göbeklitepe'nin Kültürel Miras Eğitiminde kullanımının eğitimsel sonuçlarını Sosyal Bilgiler eğitimi bağlamında ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmadaki günlükler, gazete etkinliklerine dair sonuçların öğrencilerin Göbeklitepe'de sanatsal değeri olan sütunlardan ve üzerindeki kabartma hayvan çizimlerinden etkilendiklerini ve bu tarihi eserlere yönelik farkındalıklarının oluştuğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde Avcı (2014), Gürel (2018), Sağ (2018), Çakmak (2023) ve Sevigen (2021) yaptıkları çalışmada kültürel miras eğitiminin öğrencilerde kültürel miras öğelerine yönelik farkındalık oluşturduğunu bildirmişlerdir. Bu araştırma sonuçlarında öğrencilerin tarihin doğasına uygun olarak Göbeklitepe ile ilgili pek çok bilgiyi öğrendikleri ancak her şeyi bilmenin mümkün olmadığını kavradıkları bulgulanmıştır. Öğrenci günlüklerde ve gazete etkinliklerinde Göbeklitepe tarihini aydınlatmanın kolay olmayacağını hatta mümkün olamayacağına dair görüşlere rastlanmıştır. Nitekim Kurt ve Göler'in (2017) belirttiği gibi Göbeklitepe yazılı kaynakların bulunmadığı ve sınırlı arkeolojik verilerin elde edilebildiği Neolitik dönemin erken evresine ait olan bir yerdir ve hale tarihteki gizemini korumaktadır. Öğrenciler günlüklerinde Göbeklitepe tarihinin gizeminin çözülmesi için araştırma, kazı çalışmaları ve sözlü tarihten faydalanılmasının gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Gilan (2021) "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel ve Sözlü Tarih Kullanımı: Ahlat Örneği" başlıklı çalışmada yerel tarih çalışmalarında sözlü tarih çalışmalarının kullanılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Ancak hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin birinci ağızdan kişileri bulmanın zorluğu ve pek çok sebeplerden ötürü bu yöntemin kullanılmasının sınırlı olduğuna da dikkat çekmiştir. Benzer şekilde Güllühan ve Bekiroğlu (2022) "Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel ve Sözlü Tarih: Tarihi Anlamlandırmak" başlıklı çalışmada birlikte ele alınan yerel tarih ve sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurmaları, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini arttırdığını bildirmiştir.

Araştırma sonuçlarında öğrencilerin Göbeklitepe'nin tanınırlığını artırmak için sosyal medyanın kullanılması, mekâna yönelik gezi, kazı çalışmaları ve çok çalışılması gerektiğine yönelik görüşlerine rastlanmıştır. Öğrenci görüşlerini destekler şekilde Topçu (2022), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze ve Tarihi Mekânların Kullanımına Dair Öğretmen Görüş ve Uygulamaları (Afyonkarahisar Dinar İlçe Örneği)” başlıklı araştırmasında mekâna yönelik gezi faaliyetlerinin anlamlı öğrenmeler gerçekleştirdiğini, derse karşı ilgi ve tutumlara olumlu yönde katkı sağladığına dair sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmaya yansıyan öz değerlendirme sonuçları öğrencilerin Göbeklitepe'nin tarihi hakkında bilgi sahibi olduklarını ve bunu Şanlıurfa'nın tarihi ile ilişkilendirebildiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Yılmaz (2019) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Öğelerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Belirlenmesi: Trabzon Örneği” adlı araştırmasında ve Aktın ve Karaçalı Taze (2021) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sinop Tarihi Mekân ve Müze Gezilerinden Yerel Tarih Keşfetme Deneyimlerine İlişkin Görüşleri” çalışmasında öğrencilerin yerel tarih mekan ve müze gezilerinden elde ettikleri bilgileri yerel tarih ve ulusal tarihle ilişkilendirdiklerine yönelik önemli bulgular elde etmişlerdir.

Araştırma sonuçları genel olarak öğrencilerin Göbeklitepe eserlerindeki tasvirleri günümüzdekilerle karşılaştırmada değişim ve sürekliliği algılama, kültürel mirasın önemini kavrama ve eserlerin sanatsal değerini ifade etmede zorlandıklarını göstermiştir. Ancak Gilan (2021) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel ve Sözlü Tarih Kullanımı: Ahlat Örneği” başlıklı çalışmasında yerel ve sözlü tarih kullanımının öğrencilerde değişim ve sürekliliği algılama becerisini olumlu etkilediği sonucuna varmıştır. Bu çalışmada rastlanan olumsuz sonuç öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öne çıkaran içerik tasarımlarının yeterince güçlü olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonuçları öğrencilerin Göbeklitepe tarihi hakkında bilgiler edinebildiklerini ancak bu tarihsel bilgileri kavramada, daha üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede ve değer oluşturmak için işe koşmada zorlandıklarını ortaya koymuştur. Ancak Dinç ve Üztemur (2017) “Türkiye’de Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Müzeler ve Tarihi Mekânlardan Yararlanmaya Yönelik Araştırmaların İçerik Analizi” başlıklı çalışmasında sosyal bilgiler dersinde müze ve tarihi mekanlardan yararlanmanın bilinç düzeyini arttırdığına yönelik sonuçları tespit etmiştir. Sidekli ve Karaca (2013) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel, Kültürel Miras Öğelerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri” başlıklı çalışmasında yerel, kültürel miras öğelerinin öğrencilerin yaratıcı

düşünme becerisini ve yaratıcı etkinlikler tasarımlarını geliştirdiğine yönelik olumlu sonuca ulaşmışlardır.

5.3. Öneriler

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Öneriler

- Kültürel miras eğitimine yönelik yerel tarih çalışmalarında sözlü tarih çalışmalarına yer verilebilir.
- Kültürel miras eğitiminde öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerileri geliştirecek etkinlikler geliştirmelidirler.
- Kültürel miras eğitimine yönelik etkinlikler öncesi öğrencilere kültürel miras öğelerine, mekânlarına yönelik varsa belgesel, çizgi film ve animasyonlar izlettirilebilir, sanal müze gezileri yaptırılabilir.
- Öğretmenlerin kültürel miras eğitiminde değer kavramının gelişimi için bilişsel ağırlıklı etkinlikler ile birlikte duyuşsal bağ güçlendirecek etkinlikler yaptırılabilir.
- Kültürel miras eğitiminde öğrencilerin yaratıcı düşünme ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek etkinliklere de yer verilebilir.

Alanda Araştırma Yapmak İsteyen Araştırmacılara İlişkin Öneriler

- Araştırmacılar, Sosyal Bilgiler derslerinde kültürel miras eğitiminde üst düzey düşünme becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapabilir.
- Araştırmacılar, Sosyal Bilgiler derslerinde kültürel miras öğelerinin sanatsal değerlerinin fark edilmesi ve korunması açısından geliştirici çalışmalar artırılabilir.
- Araştırmacılar kültürel miras konularında değişim ve sürekliliği anlama, tarihsel düşünme becerisini güçlendirecek araştırmalar yapabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimi konusunda yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu alanda çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Achille, C. ve Fiorillo, F. (2022). Teaching and learning of cultural heritage: Engaging education, professional training, and experimental activities. *Heritage*, 5(3), 2565-2593.
- Akçalı, A. A., ve Aslan, E. (2013). Tarih derslerinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 141-174. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.644>
- Aktın, K., ve Taze, H. K. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sinop tarihi mekân ve müze gezilerinden yerel tarih keşfetme deneyimlerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi: Geçmişten Günümüze Metodoloji Çalışmaları*, 216.
- Aktın, K., ve Taze, H. K. Tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde yerel tarih: sinop tarih mekân ve müzeleri. *Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu*
- Atılkan, H. (2022). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşleri (Karabük İl Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Avcı, M. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Avcı, C., ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108- 133.
- Avcı, M., ve Taşer, S. (2020). Sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanının sosyal bilgiler öğretim programı üzerinden incelenmesi *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(111), 368-385.
- Akpirinç, E., ve Mancı, A. R. (2019). Yerel halkın kültürel miras farkındalığı ve deneyimi: Şanlıurfa örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3(2), 245-260.
- Aird, P. (2005). Heritage, natural heritage, cultural heritage and heritage tree defined. *Forestry Chronicle*. 81(4). <https://pubs.cif-ifc.org/doi/10.5558/tfc81593-4>
- Batmaz, O., ve Yurtbakan, E. (2023). İlkokul Türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(1), 1-21.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1), 23-28.
- Beldağ, A., ve Mert, B. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına etkisi. *International Journal of Innovative Approaches in Education*, 5(1), 111-123. <https://doi.org/10.29329/ijiape.2021.333.7>
- Buckland, M. (2015). *Cultural heritage* (Patrimony): An introduction. Zadar, 2013, 1-9.
- Boxtel, C.A., Klein, S.R., & Snoep, E. (2011). Heritage education: challenges in dealing with the past. <https://dare.uva.nl/search?identifier=6ab0cbda-766e-4cbb-9dd2-2d9c1d47d9ef>.
- Bülbül, H. (2016). Müze ile eğitim yoluyla ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilinci oluşturma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 681-694.
- Çakmak, T. (2023). *Ortaokul bilsem öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutum ve farkındalıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Çağrınur, Sağ., ve Ünal, F. (2018). İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 425-468.
- Çağrınur, Sağ., ve Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1550-1560.
- Çapar, D., ve Şenşekerci, E. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin tarih öğretiminde kullanımına yönelik yaklaşımları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1044-1062. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-871669>
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çakmak, T. (2023). *Ortaokul bilsem öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutum ve farkındalıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Demir, Y. (2023). Kültürel miras farkındalık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 44-56.
- Demirezen, S., ve Aktaş, G. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434.
- Dere, İ. (2021). Kültürel mirası belgeleyerek öğrenme: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının saha tecrübeleri. *International Journal of Geography and Geography Education*, (43), 108-121.
- Gilan, A. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel ve sözlü tarih kullanımı: ahlalat örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Gürel, D. ve Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6 (2), 22-40.
- Güllühan, N. Ü., ve Bekiroğlu, D. (2022). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde yerel ve sözlü tarih: Tarihi anlamlandırmak. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 8(1), 17-30.
- Hündür, S. C. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde öğretim materyallerinin somut olmayan kültürel miras eğitiminde kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Kantekin, M. (2023). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde web 2.0 araçlarının kullanımı* (Yayınlanmamış doktora tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kartal, B. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Kurt, A. O., ve Göler, M. E. (2017). Anadolu'da ilk tapınak: Göbeklitepe. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21(2), 1107-1138.
- Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27-32.
- Metin, B., ve Mehmet, Oran (2014). İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri Uşak ili örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).
- Maroevic, I. (1982). The phenomenon of cultural heritage and the definition of a unit of material. *Nordisk Museologi*, 2, 135-142.

- Nalcıoğlu Baki, Z. S. (2020). *Kültürel bir mekân olarak kent müzelerinde somut olmayan kültürel mirasın temsili ve aktarımı* (Yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel tarih öğretim yöntemini SOSYAL Bilgiler dersinde uygulamaya koymak: bir eylem araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztaşçı, A. C., Kabapınar, Y. ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: yanı başında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Türk Tarihi Eğitim Dergisi*, 9(1), 66-88.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Özbek Gül, M. N. (2022). *Yerel tarih ve kültür unsurlarının sosyal bilgiler dersi değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi* (Yayınlanmış doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eskişehir.
- Polat, S. (2019). *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polat, S. ve Bekdemir, Ü. (2017). 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanındaki ders işleniş sürecinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 6(3), 1844-1860.
- Selanik Ay, T., ve Kurtde Fidan, N. (2013). öğretmen adaylarının" kültürel miras" kavramına ilişkin metaforları. *Electronic Turkish Studies*, 8(12), 1135-1152
- Sağ, Ç., ve Ünal, F. (2018). İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 425-468.
- Sevigen, E. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve ders ile ilgili tutumlarına etkisi ve süreç hakkındaki görüşleri: Bir karma yöntem araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sidekli, S., ve Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen aday görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (5), 20-38.
- Taşdemir, M. (2018). *Ortaokul altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabı metinlerinin kültürel mirasa duyarlılık değeri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Temel, O. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimi ile tarih disiplini arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tok, E. (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının oyuna ilişkin algıları: Metafor analizi örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 599-611.
- Toksoy, B. (2022). *4. sınıf sosyal bilgiler dersi "kültür ve miras" öğrenme alanının öğretmen görüşleri ve ders kitabı açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Topçu, N. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekânların kullanımına dair öğretmen görüş ve uygulamaları (Afyonkarahisar Dinar İlçe Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Tuncel, G., ve Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: gösterebilimsel bir analiz. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 6(1), 123-140.

- Utku, M. (2023). *Sosyal bilgiler kültür ve miras öğrenme alanında okul dışı öğrenmenin çeşitli değişkenlere etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Ulusoy, K., ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Yer temelli eğitim yaklaşımı ve sosyal bilgiler öğretim programlarına yansımaları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 141-158.
- Veronika, M., Firman, F., ve Ahmad, R. (2021). Conceptual analysis of the relationship between culture and education. *Journal of school counseling*, 6, 1-8.
- Yalman, E. ve Uzunöz, A. (2021). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik. A. Uzunöz (Ed.), *Bilimsel Araştırma Becerileri ve Araştırmada Güncel Desenler Makale İncelemeleri ve Örnek Makale Çalışmalarıyla içinde* (s. 103-117). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, D., ve Ceran, D. (2020). 5. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (44), 295-308.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M., ve Başkaya, M. (2020). Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Turkish Studies*, 15(1), 457- 479
- Yılmaz, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi: Trabzon Örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Yücel Cengiz, İ., ve Ekici, G. (2019). Biyoloji öğretmen adaylarının biyoloji eğitimi laboratuvar dersine ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1218-1258.

EKLER

Ek 1. İnsan Araştırmaları Etik Kurul izni

T.C.

SİNOP ÜNİVERSİTESİ

İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararları

Toplantı Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
17.11.2022	8	2022/190-218

Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Prof. Dr. Erkal ARSLANOĞLU başkanlığında 17.11.2022 tarihinde 09.00-12.00 saatleri arasında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO: 2022/201

Yüksek Lisans Öğrencisi Mekiye YOLAÇAN'ın 02.11.2022 tarihinde Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna online başvurusu ile ilgili görüşüldü.

Yüksek Lisans Öğrencisi Mekiye YOLAÇAN ve Doç. Dr. Kibar AKTIN'ın “*Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Tarihi Mekân Göbeklitepe'nin Kültürel Miras Eğitiminde Kullanımı*” başlıklı çalışması ve çalışmalarında kullanacağı aşağıda örneği verilmiş **bir (1)** sayfalık ölçme aracının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere, “Kişisel Verilerin Korunması Kanununa” dikkat edilmesi şartıyla Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne, sonucun Yüksek Lisans Öğrencisi Mekiye YOLAÇAN'a bildirilmesine oybirliği ile karar verildi.

T.C.

SİNOP ÜNİVERSİTESİ

İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararları

Toplantı Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
17.11.2022	8	2022/190-218

(İmza)

Prof. Dr. Erkal ARSLANOĞLU
Başkan

(Katılmadı)

Doç. Dr. Songül ÇEK
Başkan Yardımcısı

(İmza)

Doç. Dr. İbrahim DEMİRCİ
Üye

(İmza)

Doç. Dr. Ahmet MOR
Üye

(İmza)

Doç. Dr. Adeviye AYDIN
Üye

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Pınar KARAMAN
Üye

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Figen ÇAM TOSUN
Üye

Ek 2. MEB'den Resmi İzin Yazısı

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-26292541-44-67415459
Konu : Araştırma , Uygulama ve Anket İzni
(Mekiye YOLAÇAN) Düzeltme

03.01.2023

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 25.07.2022 tarih ve 54074680 sayılı Valilik Makam Onayı.

Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mekiye YOLAÇAN'ın tutanakta belirtilen konu ile ilgili Araştırma izni hakkındaki 09/12/2022 tarih ve 145874 sayılı yazısı, ilgi sayılı Valilik Makam Onayı ile oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir. İlginin çalışmasının Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde uygulanabileceği ekte gönderilen komisyon tutanağı ile onaylanmıştır. Denetimleri ilgili okul, ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllük esasları çerçevesinde 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı sonuna kadar tutanakta belirtilen Siverek İlçemizde bulunan Resmi Karadibek Ortaokulu 5. Sınıf Öğrencilerine yönelik Covid-19 tedbirleri kapsamında Araştırma, Uygulama ve Anket çalışması yapılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Fevzi KURT
Vali a
Milli Eğitim Müdürü

EK:

1-Komisyon Tutanağı (1 sayfa)
2-Anket (1 Sayfa)

Gereği:

Siverek İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)

Bilgi:
Sinop Üniversitesi Rektörlüğü
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü)

Sayın: (Mekiye YOLAÇAN)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No :

E-Posta:

Kep Adresi : mebi@hs01.kep.tr

Bilgi için:

Unvan : Şef

İnternet Adresi:

Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 09c6-77f4-3b05-bee1-05dd kodu ile teyit edilebilir.

Ek.3. Ara Bul Çalışma Yaprağı

Çalışma Yaprağı 1: Ara Bul

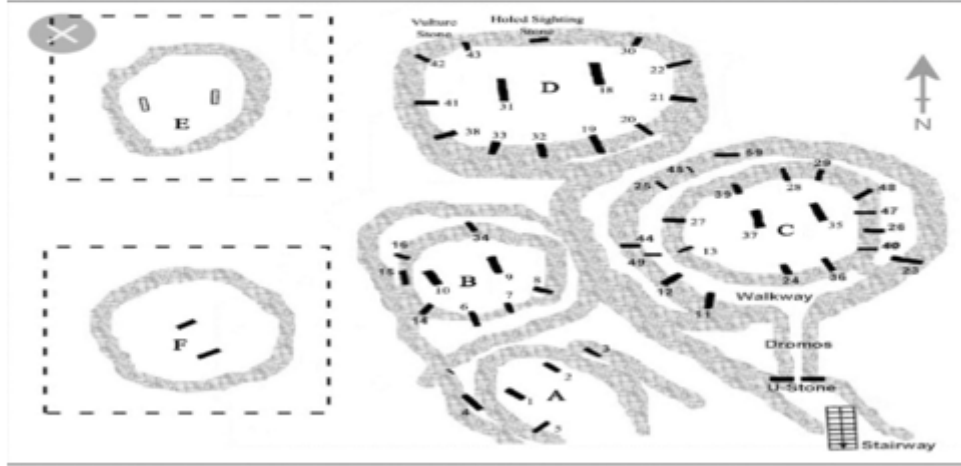
Sunum esnasında elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak aşağıdaki sembollerin neyi temsil ettiğini yazınız?
Sembollerin neyi temsil ettiği bilinmiyorsa lütfen açıklamanızda belirtiniz?

	Semboller T yapılı sütunlarda neyi temsil etmektedir. Lütfen boş bırakılan alana açıklamayı yazınız.
Yaban Domuzu	
Tilki	
Yaban Ördeği	
Aslan	
Yılan	
Örümcek	
Komado Ejderi	
Büyük Halka	
Hilal	
Turna Kusu	
El ve Kol Tasvirleri	

Ek 4. Kroki Üzerinde Çalışma Yaprığı (İnsanlık tarihinin sıfır noktası)

Etkinlik 2: İnsanlık Tarihinin Sıfır Noktası

Sanal gezi sırasında/gezi sırasında elinizdeki krokide geziye başlangıç yaptığımız yerin konumunu bulup işaretleyiniz. Devamında gezi sürecinde krokide Göbekli Tepe'nin A, B, C, D, E ve F. Bölümlerinde ne tür yapılar ve hangi buluntularla karşılaştığınızı ilgili bölümündeki boşluklara not ediniz.

A Yapısı

B Yapısı

C Yapısı

D Yapısı

E Yapısı

F Yapısı

Ek 5. “Konusan Tabletler” kil çalışmalarına hazırlık

Ek 6. “Konusan Tabletler” Kil Çalışmaları

Ek. 7. “Konuşan Tabletler” Kil Çalışmasında Komada Ejderi

Ek.8. “Konuşan Tabletler” Kil Çalışmasında T Sütunlar

Ek. 9. Konuşan Tabletler Çalışma Kağıdı

KONUŞAN TABLETLER ÇALIŞMA KAĞIDI

Sınıfınız:

Cinsiyetiniz:

1. Hangi hayvanın/nesnenin figürünü yaptınız?

2. Bu hayvan/figür konussaydı bize kendi tarih serüveniyle ilgili neler söylerdi?

Ek 10. Öğrenci Günlüğü

Etkinlik 5: Öğrenci Günlüğü

1. Göbekli Tepeyle ilgili bugün sizi en çok ne etkiledi?
2. Göbekli Tepe ile ilgili bugün neler öğrendiniz?
3. Göbekli Tepe bizim için neden önemlidir?
4. Göbekli Tepeyle ilgili her şeyi bilmek mümkün mü? Cevabınız hayır ise nedenini açıkla mısınız?
5. Göbekli Tepe’de bilinmezlikleri aydınlatmak için neler yapmak gerekir?
6. Arkadaşlarınıza ve büyüklerinize Göbekli Tepeyi gezmelerini tavsiye eder misiniz? Neden?
7. Göbekli Tepeyi tanıtmak için halka tanıtmak için neler yapmak gerekir?

Ek 11. “Göbeklitepe’den Haber Var!” Gazete Etkinliği

Tayakki Tarık “Göbeklitepe’den Haberler Var”:

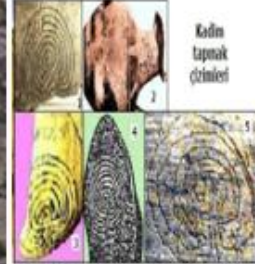
Göbeklitepe’ye ait aşağıdaki görüntüler üzerindeki istediğiniz hayvan figürlerini ve Göbekli Tepe ile ilgili edindiğiniz bilgileri kullanarak “Göbeklitepe’den Haberler Var” başlığıyla bir gazete köşe yazısı yazınız.

Göbeklitepe M.S. 1963 yılı

Göbeklitepe M.S. 2022 yılı

1:İngiltere, 2:İtalya, 3: Suriye, 4:Hindistan, 5: İtalya
Benzer Kadim Tapınak Çizimleri

Neolitik Çağ (MÖ 8000-5500)

Şöngöbeşe, İngiltere M.Ö 3.000 YAŞI: 5.000

MÖ 8000 Göbekli Tepe'nin İnşası

Anıtkabir’de Kapı Aslan

Göbekli Tepe’de Kapı Aslanı

Başlık:

Köşe Yazısı:

Ek 12. Gazete Etkinliğine Hazırlık

Ek 13. Gazete Etkinliği Çalışması

Ek 14. Öz Değerlendirme

Bunları Öğrendim

“Kültür ve Miras” öğrenme alanının sonunda ~~neleri~~ ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ☺

"Bunu kısmen yapabiliyorum." için ☹

"Bunu yapamıyorum." için ☹

	ÖZ DEĞERLENDİRME	☺	☹	☹
1.	Göbekli Tepe'nin tarihsel sürecini açıklayabilirim.			
2.	Göbekli Tepe'de yer alan buluntuların ne amaçla yapıldığına ilişkin ileri sürülen görüşleri açıklayabilirim.			
3.	Göbekli Tepe'nin tarihteki kullanım amacıyla ilgili belirsizlikleri açıklayabilirim.			
4.	Tarihi eser ve kalıntıları aktarırken Göbekli Tepe'den örnekler verebilirim.			
5.	Buluntulardaki figürlerin günümüzdeki karşılığı olan figürlerle karşılaştırabilirim ve aralarındaki benzerlikleri ifade edebilirim.			
6.	Göbekli Tepe tarihini, Şanlıurfa'nın tarihi ile ilişkilendirebilirim.			
7.	Göbekli Tepe'deki kültürel mirasın neden korunması gerektiğini açıklayabilirim			
8.	Göbekli Tepe'deki eserlerin sanatsal değerini ifade edebilirim.			

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mekiye YOLAÇAN

Yabancı Dili :İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Siverek Türk Telekom Lisesi, 2013

Lisans : Kilis 7 Aralık Üniversitesi - Sosyal Bilgiler Eğitim, 2017

Yüksek Lisans : Sinop Üniversitesi- Sosyal Bilgiler Eğitim, 2024

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Şanlıurfa Siverek Katırkuyu Ortaokulu 2017-2018

İş Yeri : Şanlıurfa Siverek Dalkaya Ortaokulu 2018-2019

İş Yeri : Şanlıurfa Siverek Örgülü Ortaokulu 2019-2020

İş Yeri : Şanlıurfa Siverek Bayırözü Ortaokulu 2021-2022

İş Yeri : Şanlıurfa Siverek Karadibek Ortaokulu 2022-2023

İş Yeri : Gaziantep Şehitkamil East Middle For Business 2023-

Yayın Listesi :